

Aktivism, civilsamhälle och rättighetsarbete i Centralasien

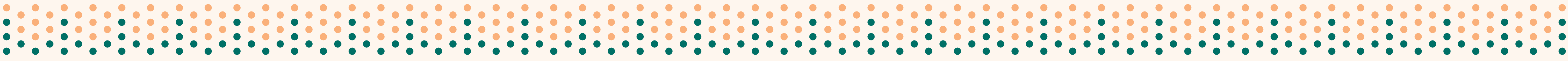
Välkommen till
utställningen
**Aktivism,
civilsamhälle och
rättighetsarbete
i Centralasien!**

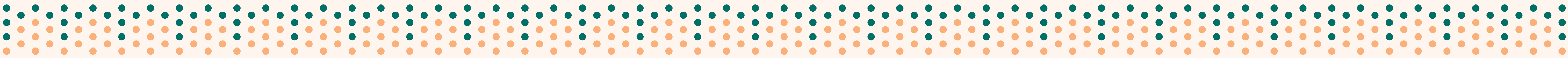
Den här utställningen handlar om fyra centralasiatiska länders (Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan och Uzbekistan) civilsamhälle och deras kamp för förändring och inflytande i regionen. Målet är att belysa aktörer i Centralasien, deras analyser, hur de organiserar sig och vilka metoder de använder för att förändra. Alltför ofta är människor i utvecklingsländer, exempelvis länder i Centralasien, betraktade som passiva offer i behov av hjälp. Det perspektivet missar människors egna förmåga att ta kontroll över sina liv och bestämma sin väg.

I den här utställningen presenterar vi grupper, organisationer och aktivistnätverk som gör precis det.

Utställningen är skapad av *Centralasiengrupperna* (CAG) med finansiellt stöd från *Forum Syd*. Det har turnerat Sveriges största städer sedan hösten 2016. Den har uppdateras 2019 och kommer att fortsätta turnera de kommande åren.

.....

Centralasiengrupperna

.....

Centralasiengrupperna (CAG) är en partipolitiskt och religiöst, obunden organisation som bildades 2012. Vårt mål är att främja ett demokratiskt Centralasien med ett starkt, aktivt och inkluderande civilsamhälle som bidrar till respekt för mänskliga rättigheter, att bryta utanförskap och att uppnå social rättvisa. Vi fokuserar geografiskt på regionen Centralasien, alltså de fem postsovetiska republikerna Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Uzbekistan och Turkmenistan. Under flera år har vi haft projekt och samarbeten i regionen, först i Kirgizistan men sedan 2014 även i de andra centralasiatiska republikerna. Vår kärnverksamhet består av långsiktigt solidaritetsarbete, utbytesprogram, utbildningar och organisationsutveckling som sker i nära samarbete med civilsamhället i Centralasien. I nuläget verkar vi främst inom följande tematiska verksamhetsområden:

- 1. Ungas demokratiska organisering
- 2. Genus och kvinnor/tjejs rättigheter
- 3. Konflikttransformering
- 4. Kultur

Utöver verksamheten i Centralasien har vi flera lokala projekt i Sverige samt bedriver informations- och påverkansarbete på ett internationellt plan. Vår ambition är att fungera som en plattform för personer som vill engagera sig i frågor kopplade till regionen – är du intresserad av att bli aktiv finns det alltså flera möjligheter att utveckla och driva projekt hos oss! Vi prioriterar idéer som passar in i våra fokusområden. Vi vill såklart gärna höra andra idéer eller förslag som du har.

Kolla in www.centralasien.org eller kontakta oss på info@centralasien.org för mer information!

.....

Rättighetsbaserat arbete (RBA)

.....

Inom utvecklingssamarbeten pågår det sedan länge diskussioner om biståndsorganisationers relation till "biståndsmottagarna" och hur den egentligen bör se ut. Längesågs syftet vara att tillfredsställa behov åt människor som själva inte kunde göra det. Detta arbetssätt har kritiserats för att leda till beroendeförhållanden som i längden förhindrar strukturell förändring. Rights Based Approach (RBA), eller rättighetsbaserat arbete, är ett försök att komma bort från välgörenhet och att förändra världen på ett hållbart och långsiktigt sätt.

RBA definierar de två parterna i utvecklingskontexten som rättighetsinnehavare och ansvars-bärare. Alla människor har rättigheter, men inom RBA innebär termen rättighetsinnehavare framför allt marginaliserade grupper vars rättigheter inte uppfylls. Termen ansvarsbärare beskriver de med makt, exempelvis staten. I jämförelse med äldre utvecklingsmodeller uppfattar man inom RBA att svårigheter för människor inte bara är otillfredsställda behov, utan som oförverkligade rättigheter.

Inom RBA betonas vikten av strukturell förändring och förändringsprocessen i sig, snarare än att enbart fokusera på problemlösningen. Det innebär att rättighetsinnehavare får stöd i form av kunskap, kontakter och metoder för att själva ta makt och själva kräva sina rättigheter av ansvarsbärarna. Den här utställningen vill visa hur rättighetsarbete kan se ut i praktiken.

.....

Stöd grupperna

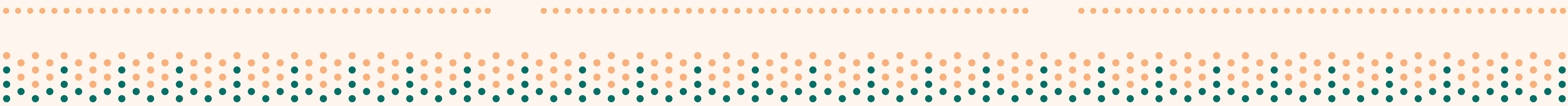
.....

Det finns flera sätt att stödja grupperna som är presenterade i den här utställningen. Till att börja med kan du följa dem på sociala medier och hålla dig uppdaterad om deras arbete och situationen i regionen. I samarbete med BFI och Labrys, två av grupperna som är presenterade nedan, har CAG startat en fond som hjälper aktivister vid akuta hot mot deras personliga säkerhet. Pengarna används enbart och utan avdrag till det ändamålet, exempelvis genom att täcka kostnaderna för evakuering av en utsatt aktivist. Eftersom det inte finns pengar att söka för den här typen av arbete är vi helt beroende av privata donationer för att kunna fortsätta. Med hjälp av pengarna från fonden har vi tidigare kunnat evakuera förföljda HBTQ+-aktivister till Sverige. Om du vill bidra till den här fonden gör du det genom att överföra en vald summa pengar till kontot nedan, märkt med ordet "aktivist".

Swish: 1233698479
Bankgiro: 316-1338

Du kan också bli medlem i CAG. Medlemsavgiften betalas via autogiro på månadsbasis – smidigt för dig och en bra lösning för oss eftersom du bidrar till vår verksamhet på ett långsiktigt sätt. Inom Centralasiengrupperna används alltid obundna intäkter som medlemsavgifter till direkta kostnader i våra projekt och samarbeten i Centralasien (inte administration i Sverige). Det är alltså tack vare ditt stöd som vi kan underlätta människors kamp för inflytande, demokrati och rättigheter i det post-sovietiska Centralasien. Medlemsavgiften ligger på 25 kr eller mer per månad.

Du kan ansöka om medlemskap digital, på www.centralasien.org

Centralasien

Regionen Centralasien ligger i centrum av den asiatiska kontinenten. Regionen är imponerande i storlek och sträcker sig från Kaspiska havet i väster till Kina i öster och från Afghanistan i söder till Ryssland i norr. Den består av fem länder, Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan och Uzbekistan. Befolkningen i regionen har alltid bestått av nomader och samhällena är därför sammansatta av olika klaner och grupper. Regionen har även tack vare Sidenvägen varit en mötesplats för olika civilisationer åtminstone i 2300 år. Det var via Sidenvägen som nomadiska stammar anslöt sig till folk i Europa, Indien och Kina. Centralasien har under århundraden dominerats av olika makter såsom iranier, turkar och från och med 1800-talet av tsarstyrd Ryssland och sedan Sovjetunionen. Regionen har därför varit platsen för en enorm mängd historiska incidenter och samtliga världsreligioner såsom buddhism, islam och zoroastrianism har passerat genom Centralasien. De fem stater som bildar dagens Centralasien fick sin självständighet efter fallet av Sovjetunionen 1991, de har sedan dess ägnat sig åt nationsbyggande och skapandet av processer för självstyre, som till en stor utsträckning är okända på den internationella arenan.

De nybildade staterna ställdes inför stora utmaningar efter att de blev självständiga. Det är allmänt vedertaget att de centralasiatiska ledarna ansågs vara oavsiktliga grundare av staterna. Dessa ledare som kom till makten vid självständigheten var medvetna om nationernas mycket sårbara förhållanden som nyetablerade stater. Staternas ekonomier skadades rejält av Sovjets kollaps, där frånvaron av en central ledning försämrade möjligheten att omedelbart återuppta regionala system för vatten- och elförsörjning. Samtidigt som de centraliserade strukturerna försvann, slutade de centralasiatiska staterna att få avgörande subventioner från Moskva för att hjälpa dem med att försörja den växande befolkningen med mat. Staterna befann sig i ett vägval, där de antingen kunde välja att liberalisera ekonomin, med följder av ekonomiska chocker och en ökad fattigdom, eller att förlita sig på naturtillgångar och följa en gradvis övergång från planekonomi till marknadsekonomi.

Varje enskild stat har mött olika problem i nationsbyggandet och det finns även utmaningar på den regionala nivån. De flesta stater har olösta gränsproblem vilket ökar fientligheten mellan staterna och i regionen. De aktuella gränserna fastställdes i början av Sovjetunionen, för att säkerställa att ingen republik skulle få för stor majoritet, därför drogs gränser som varken tog hänsyn till etnicitet eller regionens historia, vilket skapade stora minoritetsgrupper i varje land. Mitt i Centralasien ligger Ferganadalen som är uppdelat mellan tre länder, Kirgizistan,

Uzbekistan och Tadzjikistan och är därför den mest komplexa gränsdragningen i regionen, något som resulterat i spänningar mellan både folket och staterna. En ytterligare faktor som gör just Ferganadalen mer komplex är att det är en bördig region med en fjärdedel, över 10 miljoner människor, av regionens befolkning som är bosatta där.

Det går att till en viss grad likna den nuvarande situationen i Centralasien med det så kallade "stora spelet", som var den politiska maktkamp om Centralasien som ägde rum mellan Storbritannien och Ryssland på 1800-talet. Det nya stora spelet äger rum under 2000-talet och startade till följd av 9/11 och omvärldens reaktioner, Centralasien befann sig då mellan Ryssland, USA, Kina, Turkiet och även till viss del Iran. Regionen blev en strategisk inkörsport för material för USA och dess allierade under kriget i Afghanistan fram till 2014. Ryssland fortsätter att utöva sitt traditionella inflytande i regionen medan Kina ser Centralasien som en energikälla och en kritisk partner för att skapa stabilitet i sin västra Xinjiang-provins.

Kazakstan

Yta: 2 725 000 km²
Befolkning: 18, 590, 691
Datum för självständighet: 16 december 1991
Huvudstad: Nur-Sultan
Etniska grupper: Kazaker (63%), Ryssar (24%),
Uzbeker (3%)
Religion: Islam (70% av befolkningen)

Det området som i dagsläget utgör Kazakstan erövrades av Ryssland under 1700-talet. Den Kazakiska socialistiska sovjetrepubliken bildades 1936. Republiken innefattar ett stort territorium och Sovjets invånare uppmuntrades att odla i de norra delarna av landet. Ryska migranter överträffade så småningom kazakerna i antal. Efter Sovjetunionens uppbrott blev många av dessa migranter kvar och det resulterade i en stor icke-muslimsk minoritetsgrupp. Samtidigt har över en miljon etniska kazaker återvänt till Kazakstan via ett nationellt omplaceringsprogram. Den demografiska förändringen har ändrat landets tidigare religiösa mångfald och bidragit till att landet i dagsläget består av över 70 procent muslimer. Kazakstans ekonomi är betydligt större än de fyra andra Centralasiatiska länder på grund av landets stora naturtillgångar.

Enligt organisationen Human Rights Watch har det inte skett någon meningsfull förbättring av situationen för mänskliga rättigheter i Kazakstan under 2018. Restriktioner på fredliga protester, fackföreningar och det arbete som civilsamhället gör kvarstår. Oberoende journalister, aktivister och oppositionsmedlemmar eller anhängare trakasseras, torteras och fängslas under vaga och politiskt motiverade anklagelser. Situationen för mänskliga rättigheter har fått ökad uppmärksamhet efter maktskiftet som ägde rum i mars 2019, då landets långvariga första president Nursultan Nazarbayev avgick. Parlamentet röstade igenom ett förslag att byta namnet på landets huvudstad från Astana till Nur-Sultan för att hedra den första presidenten. Senatens

ordförande Kassym-Jomart Tokayev tillträdde som övergångspresident fram till det allmänna valet som hölls i juni 2019. Tokayev vann valet med en klar majoritet och är nu Kazakstans andra president. Vad maktförändringen innebär för landets utveckling återstår att se.

Kazakstan har ratificerat FN:s kvinnokonvention och de har antagit en konstitution som garanterar jämlikhet inför lagen, de har även en koordinering av en nationell handlingsplan för jämställdhet. Detta är dessvärre inte tillräckliga åtgärder för att garantera skydd för landets kvinnor som fortsätter att möta olika former av könsbaserad diskriminering. Lagarna mot diskriminering är svåra att ta stöd av i praktiken och har därför hittills inte lett till några åtal, ideella organisationer har därför kritiserat lagarna för att vara otillräckliga och att de inte bidrar till en ökad jämställdhet. Ökningen av så kallade barnkidnappningar, där unga kvinnor tas och gifts bort mot deras vilja är ett stort problem, särskilt då majoriteten av de unga kvinnorna stannar kvar i dessa äktenskap för att undvika den skam och stigmatisering som de skulle möta om de skulle återvända hem.

I Kazakstan är medias friheter starkt begränsade. Oberoende journalister och de som arbetar inom media utsätts ofta för trakasserier och störningar i sina arbeten och vissa verksamheter har stängts ner, så som Ratel.kz i 2018. Under samma år nekades den fängslade journalisten Aset Mataev en villkorlig frigivning trots att han mötte kriterierna efter att ha avtjänat en tredjedel av sitt straff. Det antogs även problematiska

ändringar av media- och informationslagar i april 2018, vilket gav mer makt till myndigheterna att godtyckligen fängsla journalister på falska grunder.

HBQ+ personer i Kazakstan lever i rädsla för trakasserier, diskriminering och våld. I de få fallen där HBQ+ individer rapporterar övergrepp, möts de ofta av likgiltighet och fientlighet från de lokala myndigheterna. Parlamentet har antagit lagförslag som syftar till att införa ett allmänt förbud av propaganda av icke-heteronormativa sexuella läggningar. De slutgiltiga utkastet har inte offentliggjorts och slutfasen av lagstiftningsprocessen var inte transparent. Redan 1994 var Kazakstan först med att presentera idén om att skapa den Eurasiska Unionen (EEU). Vid det initiala förslaget ville Kazakstan att den Eurasiska Unionen endast skulle gälla ekonomi och att unionen inte skulle innehålla någon politisk dimension. Unionen är dock i dagsläget kritiserat för att vara ett politiskt vektig åt Ryssland att öka sitt inflytande i regionen. Vitryssland och Ryssland var tillsammans med Kazakstan de som signerade fördraget om upprättandet av den Eurasiska ekonomiska unionen i maj 2014. EEU består i dagsläget också av Armenien och Kirgizistan.

Adil Soz

Adil Soz är en av Kazakstans äldsta rättighets-organisationer som står upp för yttrandefrihet, pressfrihet och försvarar journalister mot det ökande förtrycket.

I Kazakstan har regeringen nyligen slagit ner på oberoende medier. Under 2016 skakades landet av stora protester mot en planerad markreform och över 50 journalister som rapporterade om händelserna togs i förvar. Flera framstående journalister har sen dess dömts till långa fängelsestraff. Utöver journalister avtjänar väldigt många bloggare och användare på sociala medier också långa fängelsestraff för att ha publicerat kritiska inlägg om presidenten eller för att de har disku-terat andra känsliga ämnen. Flera journalister har flytt landet för att komma undan repressalier.

På grund av utvecklingen i Kazakstan är det arbete som Adil Soz gör viktigare än någonsin. Organisationen är baserad i landets största stad, Almaty, och i personalstyrkan finns ungefär ett dussin jurister och före detta journalister. De övervakar kränkningar på yttrandefriheten, erbjuder juridisk hjälp till mediaorganisationer och arbetar med påverkan för den oberoende pressens och dömda journalisters vägnar.

De auktoritära tendenserna i landet ökar och organisationens arbete har blivit svårare och svårare under de senaste åren. "Förr kunde vi hålla massmöten" säger Tamara Kalayeva, gruppens ordförande, och fortsätter "men nu är alla former av protester i princip förbjudna". För strejkvakter, även enskilda individer, krävs officiella tillstånd som nästan aldrig blir godkända. Försvarare av rättigheter som Adil Soz måste där-för vara kreativa för att få ut sitt budskap. I protest mot nyligen fängslade framstående journalister bar Tamara Kalayeva och hennes kollegor t-shirts med tryck av journalisternas ansikten. "Att bära t-shirts är fortfarande tillåtet" skrattar hon.

Tamara Kaleyeua, ordförande för Adil Soz på kontoret i Almaty.

Utöver aktioner som ovan arbetar Adil Soz regelbundet med konstnärer för att göra allmänheten medveten om journalisternas besvärliga situation. Väggarna på organisationens huvudkontor pryds av vinnande teckningar om yttrandefrihet från en tävling som Adil Soz arrangerade. Den tredje maj, på pressfrihetens dag, satte Adil Soz upp en teaterföreställning tillsammans med ett oberoende teatersällskap för att uppmärksamma dagen.

Regeringens auktoritära styre innebär en risk för rättighetskämpar som Adil Soz. Olika typer av långdragna, byråkratiska granskningar som aldrig tar slut är en vanlig typ av statliga trakasserier. Extrem uthållighet, arbetsamhet och laglydighet är av största vikt för att undvika att myndigheterna hittar en anledning till att stänga ner dem.

Tamara Kalayeva är framtidsoptimistisk även om nästan allt ligger i händerna på de som bestämmer och att den övergripande bilden är dyster. "Många av fallen i rätten som våra jurister jobbar med slutar lyckat" säger hon. Det har blivit några framgångar inom det lagstiftande området också. I nya lagändringar, som Adil Soz länge har arbetat för, är det svårare att stämma journalister för förtal när någon inte gillar hur de blivit porträtterade. "Att kränka någon innebär heller inte längre att man kanske hamnar i fängelse. Det är en liten vinst men det visar att förbättringar är möjliga" avslutar Tamara Kalayeva.

Följ Adil Soz på Facebook (de postar på ryska och kazakiska): @adilsoz.kz eller besök dera websida: <http://www.adilsoz.kz/site/index/lang/en>

"Förr kunde vi hålla massmöten" säger Tamara Kalayeva, gruppens ordförande, och fortsätter "men nu är alla former av protester i princip förbjudna".

Adil Sozs protestaktion till stöd för journalister.

Adil Sozs protestaktion till stöd för den fängslade journalisten Zhanbolat Mamay.

Adil Sozs protestaktion "Tillsammans är vi starka".

Alma-TQ

Initiativet *Alma-TQ* för transpersoner är den första påverkansgruppen av och för transpersoner i Kazakstan.

Livet för transpersoner i Kazakstan är märkt av stigma och komplicerade byråkratiska hinder. Precis som i andra länder i regionen riskerar transpersoner sociala straff och att bli utfrysta av sina familjer. Många transpersoner väljer därför att hålla en låg profil. Att korrigera kön i officiella identifikationsdokument är en komplicerad och förödmjukande byråkratisk process.

2014 bestämde sig en grupp transpersoner i Kazakstans största stad Almaty för att göra något åt situationen. De startade landets första grupp för påverkansarbete inom transfrågor – The Transgender Initiative *Alma-TQ*. Med bas i Almaty har den lilla gruppen av aktivister också medlemmar i hela landet och samarbetar med likasinnade organisationer över hela den postsovetjetiska regionen.

Av säkerhetsskäl är *Alma-TQ*:s aktivister inte offentliga och mycket av deras arbete sker bakom kulisserna. "Vi strävar efter flera mål" säger en av gruppens medlemmar, som är socialarbetare och förklarar "Exempelvis hittar vi pålitliga läkare för transpersoner som är i behov och hjälper människor att komma i kontakt med dem. Vi förser också transpersoner med information om rättigheter när det kommer till att officiellt korrigera kön".

Idag är systemet sådant att den som vill korrigera kön måste infinna sig och tala för sin sak inför en regeringskommitté i Almaty. Mötet med kommittén är tänkt att initiera könstransitionen. Det har hänt att människor blivit nekade transition eftersom de vid mötet inte ser tillräckligt manliga eller kvinnliga ut.

Transpersoner på besök hos en vänlig endokrinolog.

Människor har tvingats höra nedsättande kommentarer som säger att dom aldrig kunnat vara 'en riktig man' eftersom de har för fina ögon", förklarar en av Alma-TQ:s aktivister.

Rädslan för att bli nekad av kommittén har satt människor i en position där de påbörjar könstransitionen som förberedelse för sitt möte. Men att genomgå en könstransition utan att ha de korrekta ID-handlingarna kan leda till problem i andra områden i livet, exempelvis för ens chanser att hitta och behålla en anställning. En av *Alma-TQ*:s största framgångar har varit en reform av kommitténs funktion. Tidigare har transpersoner som vill genomgå en könstransition fått hålla sitt anförande framför tolv experter men idag är kommittén vanligtvis mindre. *Alma-TQ*:s aktivister har också lyckats att få mer kompetenta experter att sitta i kommittén. Genom att bygga relationer med regeringens experter har *Alma-TQ* fått möjlighet att påverka dem till att inkludera personer i kommittén med större kunskap kring transpersoners situation. "Vårt främsta mål borde vara att helt slopa kravet på korrigering underlivskirurgi för att officiellt byta juridiskt kön i ens dokument, och att hela processen inte ska ses som något avvikande" säger en av aktivisterna. "Men olyckligtvis är ett utplånande av hela processen inte ett realistiskt krav just nu" fortsätter han.

Alma-TQ presenterar sin samling "Living stories", som består av intervjuer med 15 transpersoner i Kazakstan, Astana, 2017.

Det första lägret för transpersoner i Kazakstan, Almaty, 2017.

Även om Kazakstan inte är en lätt plats för transpersoner känner aktivisterna i *Alma-TQ* att saker och ting rör sig framåt. "Det finns ingen lag direkt mot HBTQ-personer och försök att instifta sådan lag har blivit omintetgjort" säger en av aktivisterna. Några vinster har till och med vunnits på oväntade platser. När en transkvinna från en liten stad i norra Kazakstan fick sin ansökan om att ändra i sina identifikationsdokument nekad, var det en liten lokal domstol som dömde till hennes fördel. Domstolen citerade internationella principer för transpersoners rättigheter och satte ett inspirerande exempel för hela världen. När regeringens tjänstepersoner där hade ett samtal för att ytterligare utreda saken blev aktivister från *Alma-TQ* inbjudna att delta som expertrådgivare.

Följ *Alma-TQ* på Facebook: @AlmaTQKZ

Samtal om "Provision of medical assistance to transgender persons in Kazakhstan" med aktivister och volontärer från Alma-TQ, "Health Institute" och representanter från den medicinska kommittén för prövningen av transpersoner från The Republican Center for Mental Health in Kazakhstan, Astana, 2016.

Alma-TQ på plats för övning med en psykolog från HBTQ-samhället, i regionen Almaty, 2016.

Feminita

Feminita är ett nystartat queerfeministiskt initiativ som har sin bas i Almaty, Kazakstan. De vill fungera som en plattform för landets feministaktivister.

Två av Feminitas grundare, Zhanar Sekerbayeva t.v., och Gulzada Serzhan.

I Kazakstan är det verkligen så att män har makten. Politiker och affärsmän är övervägande män. Kvinnor tjänar ungefär 70% av vad deras manliga kollegor får för samma arbete och ofta anses moderskapet som kvinnans främsta roll i samhället. För queera kvinnor som inte anpassar sig till de traditionella könsrollerna innebär det dubbel diskriminering, både som kvinna och som queer.

Det var i motstånd till den dubbla diskrimineringen som en liten grupp kvinnor i mars 2016 startade Kazakstans feministiska initiativ *Feminita*. Enligt Zhanar Sekerbayeva, en av *Feminitas* grundare, har initiativet två huvudsakliga uppgifter: internationellt påverkansarbete och utbildning i sexualitet, identitet, feminism och queerteori.

“Vi ser feminism som en del av rörelsen för mänskliga rättigheter. I Kazakstan räknas inte kvinnor, framförallt lesbiska, bisexuella och queera kvinnor, som människor och därför fokuserar vi på det” förklarar Zhanar Sekerbayeva.

Som landets första organisation med fokus enbart på lesbiska, bisexuella och queera kvinnors rättigheter var *Feminitas* första stora projekt att undersöka området och lära mer om livet och utmaningarna som möter HBTQ-kvinnor. I ett storskaligt undersökningsprojekt, fick över 200 kvinnor från hela landet, svara på enkäter och delta i djupintervjuer. Resultatet av undersökningen kommer att publiceras i en bok som kommer ut hösten 2017. Tidigare har forskare undersökt HBTQ-personers förhållanden generellt i landet, men det här är första gången som fokus helt ligger på personer som definierar sig som kvinnor och HBTQ.

I det långa loppet är den här typen av undersökningar ämnad att utgöra en grund för en alternativ rapport till den som Kazakstan officiellt lämnar till FN. Rapporten är en del av landets åtaganden enligt Konventionen om avskaffande av diskriminering av kvinnor (CEDAW).

En annan aspekt av *Feminitas* arbete har varit att erbjuda utbildning för öppensinnade psykologer. “Vi vet att många HBTQ-kvinnor är i behov av mentalt stöd men det är svårt att hitta psykologer som kan hjälpa till” säger Gulzada Serzhan, en annan av *Feminitas* grundare. “Många psykologer är antingen oroliga för att bli associerade med lesbianism, eller så är de väldigt okänsliga och säger till sina klienter att hitta en man och gifta sig som en normal kvinna.”

Feminita håller nu på att officiellt registrera sig som förening för att på så sätt kunna arbeta med frågorna under en längre period. Det är inte lätt i ett land som Kazakstan där patriarkatet och homofobin är så pass uttalat som det är. “Vi vill försöka att vara så öppna som möjligt med vårt arbete men det är några av våra vänner som råder oss att formulera våra ansökningar i väldigt generella termer och dölja vad vi faktiskt står för” berättar Gulzada Serzhan. “Vi håller fortfarande på att fundera över vilken som är den bästa vägen framåt”.

Lyckligtvis är förhållandena i Kazakstan inte riktigt lika illa som i exempelvis Ryssland. Homofobisk hysteri är inte en del av det offentliga samtalet på samma sätt som det är i Ryssland. I några fall har de som sitter på makten fördomar om grupper som *Feminita* som faktiskt kan hjälpa dem. “Eftersom det är män som traditionellt sitter på makten anses vi inte vara ett riktigt hot” förklarar Gulzada Serzhan. “Det gör oss inte rättvisa men det kan verka i vår tjänst” säger hon med ett leende.

På det stora hela är Gulzada Serzhan hoppfull om framtiden. “Den unga generationen som växer upp med internet har tillgång till så mycket mer information. De är mycket mer öppna” säger hon.

Följ Feminita på Facebook (de postar på engelska och ryska): @kazFeminita

Shyrak

Shyrak är en påverkansgrupp, baserad i Kazakstans största stad Almaty, som representerar intressen och sammanför kvinnor med funktionshinder.

Precis som på andra ställen i världen är attityderna mot människor med funktionshinder i Kazakstan ofta präglade av stereotyper. Exempelvis är rullstolsburna och personer med fysiska funktionshinder vana vid att bli erbjudna gåvor av förbipasserande som ser dem som hjälplösa offer. Eller så kör bussarna förbi dem utan att stanna eftersom chaufförer inte kan tänka sig att de har ärenden som måste göras. The Association of Women with Disabilities, *Shyrak* kämpar för att rasera sådana attityder och för att säkerställa att personer med funktionshinder, speciellt kvinnor, ska kunna leva ett liv som jämlika medlemmar i samhället. *Shyrak* grundades 2001 och har sitt huvudkvarter i Kazakstans tidigare huvudstad och största stad Almaty. Organisationen samlar 300 kvinnor och barn med olika typer av funktionshinder.

“En del av vårt mål är att visa att vi är normala människor, men med en annan livsstil” berättar Zakhira Begaliyeva som är projektkoordinator på *Shyrak*. Organisationen har spridit sitt budskap genom att organisera flashmobs i shoppingcentrum samt stå på torg och erbjuda kramar till folk som går förbi. “Först försökte människor att undvika oss, de tänkte att vi bad om något” minns Zakhira Begaliyeva med ett leende. “Men sen, när de förstod att vi faktiskt var där för att ge något, ändrades attityden”. Vid andra tillfällen har *Shyrak* varit involverade i att bevaka och driva kampanjer för att uppmärksamma tillgänglighetsfrågor i kollektivtrafiken.

Även om stereotyper och tillgänglighet i offentliga miljöer fortfarande är ett stort problem, framför allt på landsbygden, är Zakhira

Begaliyeva hoppfull. Enligt henne är saker bättre i Kazakstan än i grann-länderna. Kazakstan har till exempel ratificerat den internationella konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder och *Shyrak* får ofta vara expertrådgivare till olika statliga institutioner när det kommer till att implementera och efterleva policys. “Det är möjligt att påverka utvecklingen för kvinnor med funktionshinder” säger Zakhira Begaliyeva och som exempel tar hon den nya, tillgängliga gynekologstolen och en mödravård speciellt för mödrar med funktionshinder.

Förutom att angripa den allmänna attityden och yttre hinder erbjuder *Shyrak* också aktivt stöd till sin målgrupp. Bland annat har organisationen stipendier för yrkeshögskola som gör det möjligt för kvinnor med funktionshinder att få nödvändiga kvalifikationer för att leva ett ekonomiskt oberoende liv. En annan plats för den här typen av arbete är det återkommande sommarlägren som syftar till att förbättra tjejer med funktionshinderns självförtroende och självständighet. *Shyrak*:s läger är medvetet placerade på ställen som också har andra ungdomsgrupper, något som enligt Zakhira Begaliyeva var förvirrande i början. “Personalen på dessa ställen föreslog först att vår grupp åt vid särskilda tillfällen för att inte behöva dela kafeterian med andra barn.” Eftersom *Shyrak*:s mål är att normalisera snarare än att stigmatisera funktionshinder tackade de nej. “Nuförtiden ser man barnen umgås och mingla med varandra. Det blir naturligt” säger Zakhira Begaliyeva varmt.

Besök *Shyrak*:s webbsida för mer information:
<http://Shyrak.kz/eng/>

“Krama mig” – en aktion vid en ceremoni när den första skolan för självständigt liv för tjejer med funktionshinder från centralasiatiska länder stängdes, Arbat, Almaty, 2013.

“En del av vårt mål är att visa att vi är normala människor, men med en annan livsstil” berättar Zakhira Begaliyeva som är projektkoordinator på *Shyrak*.

Fjärde skolan för ett självständigt liv för tjejer med funktionshinder från Centralasiatiska länder. En session i sexuell och reproduktiv hälsa för kvinnor med funktionshinder, Almaty, 2016.

Seminarium för ledare, om problem för människor med funktionshinder i Centralasien, Dusjanbe, 2014.

“Krama mig” – en aktion organiserad tillsammans med partners och volontärer på ett shoppingcenter i Almaty, 2014.

Internationellt seminarium, om skapandet av ett centralasiatiskt forum för människor med funktionshinder, Almaty 2012.

Kazakhstan International Bureau for Human Rights and the Rule of Law

Kazakstans mest framstående människorättsorganisation med huvudkontor i Almaty och med tolv kontor runt om i landet.

När Kazakstan blev självständigt 1991, var mänskliga rättigheter i princip ett okänt koncept för majoriteten av landets medborgare. Idag leds *Byrån* av ingenjör Evgeny Zhovtis som är en av landets mest framstående försvarare av mänskliga rättigheter. Med Evgeny i spetsen skapades, tillsammans med andra människorättsentusiaster, ett initiativ för att främja människors rättigheter. Efter några år registrerade sig gruppen 1994 och blev då en officiell organisation, vilket gav dem en rättslig grund för att konsultera och "lobba" den nyblivna regeringen. Samma år anordnade de även sin första konferens för mänskliga rättigheter i Almaty. De förväntade sig ca. 50 deltagare men i själva verket kom det över 150 personer. Detta visade ett starkt ökat intresse för mänskliga rättigheter, dock kvarstod många missuppfattningar om vad *Byråns* egentliga arbete innebar då människor kontaktade dem för att be om hjälp då en granne orsakat en översvämning i deras lägenhet eller angående en hund som skäller och orsakar störningar i kvarteret.

Byråns första projekt var väldigt aktuellt då det introducerades. Projektet genomfördes i samarbete med Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa (OSSE) och syftade till att öka kunskapen om mänskliga rättigheter på landsbygden. *Byrån* bedriver idag satsningar genom att hålla i utbildningar, organisera seminarier och anordna Roundtable diskussioner för brottsbekämpande organ, civilsamhället, lärare och studenter vid både skolor och universitet. *Byråns* webbplats inkluderar en resursbank och fungerar som en lättillgänglig utbildningsplattform för allmänheten, särskilt för studenter. På webbplatsen finn *Byråns* publikationer tillsammans med rapporter om mänskliga rättigheterna i landet samt andra dokument om mänskliga rättigheter som har

översatts till ryska. Kommunikationsavdelningen publicerar även *Byråns* handböcker med olika teman samt dagliga lägesrapporter. Det sker dagligen 2000 besök på deras webbplats och runt 8000 besök på deras konton på sociala medier.

Byrån sysselsätter sig också med att erbjuda konsultationer till individer. De har byggt upp sin struktur så samtliga kontor har jurister som kan bemöta de personer vars rättigheter har blivit kränkta och ge dem information om de rättsliga åtgärder de kan ta samt stöd med att få kontakt med en advokat. På grund av *Byråns* begränsade medel brukar de nå ut till advokater som sympatiserar med deras arbete och som kan tillhandahålla sina tjänster för en mindre ersättning. Arbetet med individuella konsultationerna är tids- och resurskrävande och det kan därför ta visst fokus bort från *Byråns* huvudsakliga verksamhet.

Byråns huvudsakliga verksamhet är att övervaka efterlevnaden av de politiska rättigheterna och de medborgerliga friheterna i Kazakstan. De har byggt upp ett stort förtroende både hos Kazakstans medborgare och hos det internationella samfundet som litar på och använder sig av de utvärderingar av mänskliga rättigheter som *Byrån* publicerar. De kräver aktivt att de Kazakiska beslutsfattarna ska uppfylla de skyldigheter de tagit på sig då de anslöt sig till olika internationella organisationer och de fördrag om mänskliga rättigheter som de undertecknat. *Byrån* fördömer samtliga ageranden som begränsar mänskliga rättigheter och de utför analyser och kommenterar lagstiftning och andra processer som påverkar mänskliga rättigheter. Den kritik som *Byrån* lyfter fram blir dock inte särskilt varmt välkomnat och det är sällan beslutsfattarna överväger *Byråns* rekommendationer.

Ett möte där människorättsförsvarare deltar i Kazakstan.

Byrån blir regelbundet kontrollerade av landets myndigheter på grund av sitt arbete och de har tidigare blivit anklagade för att vara "en utländsk agent" och "folkets och statens fiende" samt dessutom fått utstå ständiga hot. En del av *Byråns* mer uttalade journalister har fängslats och *Byråns* kontor har rånats, blivit hotat att stängas ned av skattemyndigheten samt att någon även anlagt en brand på kontoret. Trots dessa hot fortsätter Kazakhstan International Bureau for Human Rights and the Rule of Law att aktivt främja politiska rättigheter och medborgerliga friheter och de har ingen avsikt att sluta.

Journalister protesterar i Almaty.

The Ecological Society

Green Salvation

En miljöorganisation med sin bas i Almaty, Kazakstan där de arbetar med att värna om människors rätt till ett hälsosamt och produktivt liv i harmoni med naturen.

På 1970- och 1980-talet började miljösituationen försämrast drastiskt. Det fanns en mörk smogg som hängde över hela staden, enligt Sergey Kuratov en bergssportsentusiast och även en av grundarna av organisationen *Green Salvation*. Då Kazakstans demokratiseringsprocesser påbörjades under 1990-talet såg Sergey och hans bergssportskamrater en möjlighet att skapa en organisation där deras kärlek för naturen övergick till en passion till att bevara miljön. Eftersom har vissa grundare lämnat organisation men nya medlemmar har anslutit sig och därför kvarstår organisationens mandat.

Green Salvation arbetar huvudsakligen på följande fyra sätt:

1) Datainsamling för att kartlägga miljösituationen i Kazakstan

Organisationen driver forskning genom att de sammanställer tillgänglig statistik och övriga resurser kopplade till miljön. De gör detta eftersom de vill informera allmänheten om de miljöutmaningar som Kazakstan står inför.

2) Påverkansarbete och övervakning

Organisationen följer efterlevnaden av nationell lagstiftning samt internationella avtal kopplade till miljöfrågor. De deltar även i olika kampanjer, där de tidigare aktivt involverat sig i anti-kärnkraftskampanjen där de ställde sig emot importeringen av radioaktivt avfall som skulle begravas i Kazakstan.

3) Öka Miljömedvetenhet och utbildningsinsatser

Organisationen producerar bulletiner, specialkurser, läroböcker, artiklar och videor. Hittills har de givit ut över 30 publikationer på ryska, kazakiska och engelska om miljösituationen i Kazakstan. Organisationens medarbetare presenterar också deras arbete under utbildningsinsatser och konferenser.

4) Stöd till individer och organisationer och främjande av människors rätt att leva under gynnsamma miljöförhållanden.

På ett år erbjuder organisationen sin spetskompetens i över 200 juridiska konsultationer kopplade till miljöfrågor samt driver igenom runt tio rättsfall.

Etableringen av *Green Salvation* föregick Kazakstans självständighet. De var därför möjligt för dem att vara involverade i parlamentariska arbetsgruppen för miljöfrågor där de lyckats influera lagstiftningen i dessa frågor. Att ha varit med från början av nationsskapandet har givit organisationen ett rik institutionell kunskap och en enorm erfarenhet, något som är oerhört behjälplig då de engagerar sig i övervakning och att driva igenom rättstvister. En riktig vinst för organisationen var den vädjan de gjorde 2004 till Århuskonventionens efterlevnadskommitté. Konventionen handlar om tillgången till information och rättvisa i miljöfrågor samt allmänhetens deltagande i beslutsfattande. *Green Salvation* blev den första organisationen från Centralasien och Europa som tog upp ett fall för kommittén. Detta tillfälle markerar också början på organisationens hänvisningar till internationella konventioner. Under 2013 kände *Green Salvation* tillsammans med andra civila samhällsorganisationer sig tvungna att ta upp ytterligare ett fall till Århuskonventionens efterlevnadskommitté. I samtliga fall tillkännagav kommittén att Kazakstan bröt mot flera bestämmelser. Dessa beslut genomfördes emellertid inte på lokal nivå. Avslag och förlängningar är dessvärre vanligt förekommande vid de fall som *Green Salvation* tar upp till domstol. Det är inte helt ovanligt att ett fall kan flyttas från ett år till ett annat vilket gör det omöjligt för organisationen att upprätthålla långsiktiga planer.

Svetlana Spatar anställd på Ecological Society Green Salvation granskar, tillsammans med statliga representanter och en journalist, de skador som gjorts på träd nära en byggarbetsplats.

Green Salvation har vid flera tillfällen varit framgångsrika i sina ansträngningar. Organisationen satte sig i stark motsättning till att företaget Moinak skulle bygga elkraftnät då två av dessa kraftledningsgator planerades korsa både Charyn och Altyn-Emel naturreservaten. De förde fram klagomål till Världsbanken som accepterades deras argument och därefter krävde att företaget ändrade sina planer och att kraftledningsgatorna skulle passera utanför nationalreservatens territorium. Det visade sig också att de statliga myndigheterna ändrade sitt ursprungliga beslut och gav stöd till *Green Salvations* ståndpunkt.

Organisationen har dessutom bidragit till att stoppa förstörelsen av världsarvet i Talgar, beläget nära Almaty, och upphävt byggandet av en skidort som planerades bygga på mark som tillhör ett naturreservat. Det är just framgångsrika fall som dessa som motiverar organisationens medlemmar, personal samt övriga frivilliga att fortsätta sitt arbete. När de känner sig dränerade ser de till att återhämta sig genom att vara ute i naturen, gärna genom att klättra i bergen.

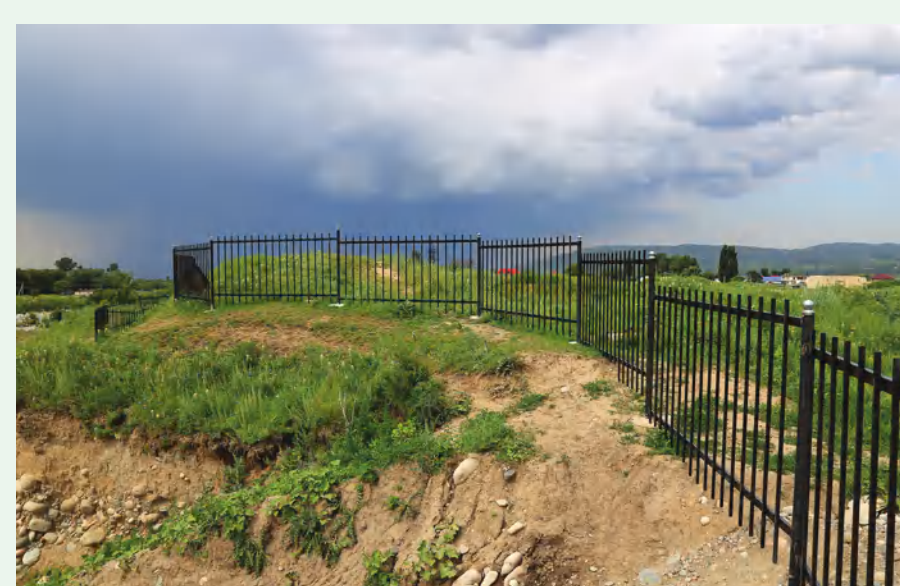
Sergey Kuratova, grundaren av Ecological Society Green Salvation besöker tillsammans med regeringsrepresentanter den flodstrand som har rensats från byggnadsavfall i Kimasarovskiy-ravinen i Ile-Alatau nationalpark.

Ravil Nasyrov från Ecological Society Green Salvation tar bilder av Kaskelen-ravinen vid Ile-Alatau nationalpark. Detta är en del av organisationens övervakning av nationalparker i Almaty-regionen.

Den olagliga konstruktionen av en motorväg genom Världsarvet Talgar. Motorvägen förstörde fullständigt den södra delen av bosättningen.

Som resultat av de åtgärder som Ecological Society Green Salvation gjorde tillsammans med allmänheten blev Världsarvet Talgar helt avgränsat. Trafiken genom området stoppades och betesmark upphörde. I bilden syns staketet som går längs den västra sidan av bosättningen.

MediaNet

En av Kazakstans få oberoende medieorganisationer, som stöder utvecklingen av civilsamhället genom att stärka kapaciteten hos fria och opartiska mediarapportörer. De har fokuserat på de frågor som rör faktagranskning och medias tillgänglighet genom att bedriva forskning, påverkansarbete och genom att hålla i workshops.

I ett land där yttrandefriheten och mötesfriheten förblir begränsad så har kritiska journalister fängslats och oberoende medieorganisationer har tvingats stänga ner. *MediaNet* har dock trots detta, lyckats driva verksamhet i över ett decennium!

MediaNet skapades genom att fyra journalister identifierade en enorm brist på kvalificerade journalister i landet samt ett behov för alternativ utbildning. Den formella utbildningen som erbjuds av den journalistiska fakulteten på de statliga universiteten hängde inte med i nya trender och uppdateringar inom branschen. Organisationen bildades därför som en respons på detta och det första projektet som genomfördes heter "Mediaskolan". *MediaNet* har sedan det bildades implementerat ytterligare utbildningsprogram under årens lopp där de engagerat tusentals människor runt om i landet. Mediaskolan har dock varit organisationens längsta projekt och det pågår än idag i Kazakstans två största städer - Almaty och Nur-Sultan. Över 800 personer i åldrarna 15-45 och från olika yrkesbakgrunder har deltagit i utbildningstillfällen i bland annat journalistik, datavisualisering, multimediajournalistik, undersökande journalistik, offentligt talande, bloggning, fotojournalism och faktagranskning.

Det årliga Centralasiatiska internet forumet "Internets utveckling i Centralasien" organiserades av *MediaNet*. De tackte internets huvudsakliga teknologiska och juridiska trender.

MediaNet är också involverade i främjandet av journalistik som rör mänskliga rättigheter. Internationella Organisationen för Migration (IOM) bad *MediaNet* att skapa innehållet till en onlinekurs för journalister i syfte att främja deras professionella förmågor att rapportera om mänskliga rättigheter. Onlinekursen erbjuder omfattande utbildning om de fyra universella rättigheterna; rätten till yttrandefrihet; rätten till frihet från tortyr; rätten till frihet från slaveri; och rätten till fri rörlighet.

Oberoende journalister och de som rapporterar om mänskliga rättigheter befinner sig samtidigt under alltmer pressade förhållanden från de Kazakiska myndigheterna. Icke statliga aktörer som ideella organisationer blir utmärkta som "utländska agenter", anklagade för att föra en utländsk agenda och de kan även bli ansedda till att vara "statens fiender". Dessa utmärkelser sker främst av de medier som är på regeringens sida. Det finns dessutom en kunskapslucka vad gäller befolkningens förståelse för den roll som civilsamhället och icke-statliga aktörer har. *MediaNet* har därför lanserat ett projekt som är riktat till allmänheten och syftar till att fylla denna lucka med kunskap och att dela de positiva berättelser av arbetet som genomförs av civilsamhället och icke-statliga aktörer. De når ut till allmänheten online, både på medier och sociala medier, där de för diskussioner och delar exempel på positiv inverkan.

Vissa projekt föds som en reaktion på de behov som är identifierade lokalt. Andra är inspirerade av det som sker i de länder *MediaNet* har partners. Genom studiebesök i Ukraina och USA blev en av *MediaNets* grundare Adil Jalilov inspirerad till att starta Centralasiens första resurs för faktagranskning (factcheck.kz). Det är en plattform som kämpar för att bekämpa opålitliga källor, falska nyheter och manipulation av information genom att verifiera de större nyheterna som cirkulerar samt granska fakta, statistik och uttalanden från offentliga personer.

Förutom att bygga kapacitet hos mediautövare, främja civilsamhällets roll och aktivt granska fakta i regionens journalistik så är *MediaNet* också engagerade i forskning samt att producera publikationer. Inom ett annat projekt de driver som heter Demoscope (demos.kz) analyserar experter allmänhetens åsikter om populära ämnen för att bättre förstå samhällets åsikter och behov genom att göra telefonundersökningar samt organisera fokusgrupper.

Medarbetarna på *MediaNet* ser ljus på framtiden och har en vision att fortsätta göra framsteg och att växa både regionalt och internationellt. De vill dessutom minska beroendet av enskilda givare från 30% till 8%. De siktar på att uppnå detta genom att använda moderna verktyg såsom crowdfunding för att finansiera sina framtida satsningar.

Institute of equal rights and equal opportunities

“Enskilda initiativ får inte gehör. Myndigheterna i Kazakstan lyssnar endast till de initiativ som har ett institutionell perspektiv med ett specifikt koncept och ett utarbetat program när de främjar en social agenda.” säger Margarita Uskembayeva, barnpsykolog, som registrerade Public Foundation Institute of equal rights and equal opportunities 2010.

Då organisationen etablerade sig hade Kazakstan den högsta självmordsnivån i världen bland människor mellan 15 och 19 år. De låg på andra plats för självmord bland tonårspojkar och på första plats för självmord för tonår flickor. Margarita Uskembayeva använde sig av de färdigheter hon fått via sitt yrke för att genomföra insatser riktade mot suicidala ungdomar och för att bedriva forskning i “Skäl för självmord bland unga flickor mellan 15 och 19 år.” *Stiftelsen* kombinerar både ett akademiskt perspektiv och aktivism i sitt arbete och de använder sig av olika metoder för att kartlägga och förstå samhällsproblem bland annat via frågeformulär, fokusgrupper och intervjuer. De skapar därefter handlingsplaner som är baserade på resultaten av den forskning de gjort. I respons till det akuta problemet med den höga suicidfrekvensken bland tonåringar, särskilt kvinnor skapade organisationen ett projekt som heter “Flickors rätt till liv” där målgruppen är just de flickor i åldrarna 15-19 år. Projektet involverade utbildningstillfällen i förebyggande arbete vad gäller självmord, sexuella trakasserier, våld i nära relationer, tidiga äktenskap och pedofili. Under sådana utbildningstillfällen träffar organisationen många tjejer och vissa av tjejerna blir inspirerade till att engagera sig frivilligt i sina samhällen och ansluter sig därför till organisationen.

De vänder sig till medier då de tror på mediernas roll att uppmärksamma allmänheten på frågor som jämställdhet och det psykosociala välmåendet hos Kazakstans medborgare, två områden som är högt prioriterade för organisationen. *Stiftelsens* medlemmar är aktiva online där de flitigt kommenterar händelser och erbjuder sina perspektiv genom att skriva inlägg och artiklar.

Margarita säger, “det är viktigt för oss att hålla en aktiv närvaro online eftersom många kvinnor som kontaktar vår stiftelse får kännedom om oss online.”

Vissa kvinnor kommer även i kontakt med *Stiftelsen* genom att ringa den hotline som de skapat. Det är främst de kvinnor som utsätts för våld i nära relationer som tar kontakt på detta sätt. Många fall av våld i nära relationer förblir ett mörkertal då de går orapporterade i Kazakstan. Det är därför svårt att veta exakt hur stor utsträckningen är men enligt *Stiftelsen* så är det ett utbrett och allvarligt problem i Kazakstans patriarkala samhälle. För att ge stöd till de kvinnor som fallit offer för våld har *Stiftelsen* skapat ett härbärge 2017 som heter “ARASHA”. Härbärgets bildades som en del av ett projekt under visionen att “alla har rätt till frihet från våld och hot om våld.”

De har hjälpt hundratals kvinnor och barn sedan de öppnade härbärgets. Det är möjligt att husera 25 personer åt gången och en person kan stanna upp till 6 månader. Kvinnorna och barnen får även tillgång till en rad tjänster såsom medicinskt och psykologiskt stöd, ekonomisk och juridisk hjälp och socioekonomisk vägledning. Efter att ha tagit del av det individuellt anpassade rehabiliteringsprogrammet återgår kvinnorna till arbetsmarknaden, barn fortsätter sina utbildningar och vissa av kvinnorna väljer att engagera sig aktivt för att ge stöd till andra kvinnor i deras omgivning.

En utbildning om standarder för de sociala tjänster som erbjuds offer för våld i nära relationer ges till lärare och psykologer.

Firandet av Child Protection Day, den 1:a juni.

Turkmenistan

Yta: 488,100 km²
Befolkning: 5,958,772
Datum för självständighet: 27 Oktober 1991
Huvudstad: Asjchabad
Etniska grupper: Turkmener (85%), Ryssar (4%),
Uzbeker (5%)
Religion: Islam (89% av befolkningen)

Det territorium som är dagens Turkmenistan har en historia som kan dateras tillbaka till uppkomsten av civilisationen. I forntiden styrdes landet av persiska imperier och erövrades sedan av Alexander den store, mongolerna, den turkiska armén och tillslut av ryska imperiet. Staden Merv, som tidigare gått under namnen Achaemenid Satrapy av Margiana och senare Alexandria, var en viktig oas i Centralasien, beläggen på Sidenvägen nära staden Mary i Turkmenistan. Efter att Ryska imperiet tagit över territoriet i sena 1700-talet, kämpade landet hårt i kampen mot Bolsjevikerna i Centralasien. Turkmenistan blev en del av Sovjetunionen i 1924 och fick självständighet 1991.

Saparmurat Niyazov kom till makten efter självständighetsförklaringen och ansågs vara nationens "president för resten av livet". Detta stämde väl in då han var i makten fram till sin död 2006 och Turkmenistan höll därefter sitt första presidentval februari 2007. Vinnaren av valet var Gurbanguly Berdimuhamedow, som fortfarande är vid makten och valet har blivit betraktat som en "demokratisk skam". President Berdimuhamedow är lik sin föregångare, med sitt auktoritära styre och i det att han konstruerat en personlighetskult som bygger på honom själv där han även låtit bygga ett guld monument av sig själv i formen av en bronshästryttare som liknar ett monument av Peter den Store i St Petersburg.

När det gäller situationen för mänskliga rättigheter i landet anses den vara fruktansvärt. Turkmenistan kännetecknas som en repressiv stat som är helt avstängt för oberoende aktörer. Staten sätter restriktioner på medier och inskränker religiösa friheter samt kontrollerar informationstillgången. Samtidigt kvarstår reseförbud för vissa grupper såsom studenter som studerar utomlands, aktivister och släktingar till dissidenter. Aktivister beskriver deras situation som extremt svåra och de har fått utstå mer press från staten än någonsin innan. Webbplatser som drivs av staten publicerar artiklar som framställer mänskliga rättighetsaktivister i dåligt dager, detta drabbar både de som är i landet och de som befinner sig i exil.

Våld i nära relationer är ett utbrett problem. En lag infördes 2003 om våld i nära relationer men den har dessvärre blivit dåligt genomförd. Samtidigt erbjuder landets myndigheter inte tillräckligt skydd för de som fallit offer till våld och de erhåller inte heller tillräckliga straff för förövarna. Myndigheternas passivitet och motvilja att erbjuda skydd i denna fråga hindrar offrens tillgång till skydd och rättvisa. Polisen verkställer inte systematiskt skyddsbevakningsorder och få klagomål om våld i nära relationer når domstolarna. Pressen att hålla ihop familjen tillsammans med, stigmatisering, ekonomiskt beroende och rädsla för att bli påkommen och straffad av våldsutövaren förhindrar kvinnor som befinner sig i våldsutsatta situationer att söka hjälp.

Att vara HBTQ+ är straffbart med upp till två år i fängelset i Turkmenistan. Homofobi är utbrett och queerpersoner döljer sin sexuella läggning offentligt för att undvika diskriminering. Kriminalisering av ens sexuella preferens och de fördomar som finns mot denna grupp göder den redan utbredda homofobin. Det förekommer fortfarande att homosexualitet betraktas som ett sjukdomstillstånd av rättsväsendet och medicinska institutioner. Under FN:s råd för mänskliga rättigheter (Universal Periodic Review) stod Turkmenistan fast vid kriminalisering av sexuella relationer mellan samtyckande vuxna av samma kön.

Ekonomi i Turkmenistan är beroende av naturresurser, främst kolväte och naturgas. Landets resurser har inte utforskats fullt ut och det har under de senaste åren gjorts försök att utvidga och diversifiera utnyttjandet och gasexport bortom Rysslands rörledningsnät. 2010 byggdes det därför nya gasexportledningar som levererar turkmensk gas till Kina och Iran. De nya rörledningarna har minskat den ryska kontrollen över turkmensk gasexport.

Kirgizistan

Yta: 199 950 km²
Befolkning: 6,434,689
Datum för självständighet: 31 August 1991
Huvudstad: Bisjkek
Etniska grupper: Kirgizer (72%), Ryssar (9%),
Uzbeker (15%)
Religion: Islam (88% av befolkningen)

Kirgizistan är ett post-sovjetiskt land med naturlig skönhet och nomadiska traditioner. Majoriteten av det nuvarande Kirgizistans territorium annekterades av det ryska imperiet 1876. Det kirgiziska folket gjorde uppror mot tsarriket 1916, vilket resulterade i att nästan en sjättedel av den kirgiziska befolkningen dödades. Landet anses idag vara den mest liberala staten i Centralasien, och dess självständighet har präglas av statskupper, eller så kallade revolutioner samt etniska konflikter. Landsomfattande demonstrationer under våren 2005 resulterade i att landets första presidenten Askar Akayev avgick och han flydde därefter till Ryssland. Hans ersättare Kurmanbek Bakijev, anklagades för att ha manipulerat parlamentet för att få nya befogenheter i sin position. Till följd av detta uppstod det i april 2010 protester i Bisjkek där de krävde Bakijevs avgång, han flydde därefter till Vitryssland. Hans tillförordnade efterträdare, Roza Otunbaeva, Centralasiens första kvinnliga president ledde en övergångsregering tills Almazbek Atambayev tillsattes i december 2011 som en följd av fredliga förfaranden. Det senaste valet som hölls 2017 var oförutsägbart och den tidigare presidentens lärning Sooronbay Jeenbekov kom till makten. Detta markerade den andra fredliga överföringen av makten via val i Kirgizistans historia. Enligt rapporter från internationella observatörer räknas valen som fria även fast det förekom missbruk av offentliga resurser, påtryckningar på individer och köp av röster.

Kirgizistan har det mest livliga och öppna civilsamhället i Centralasien. Icke-statliga och ideella organisationer skapades vid landets självständighet och arbetar aktivt för ett mer rättvist och jämställt samhälle. Det är vanligt förekommande att dessa organisationer leds av högt kvalificerad personal och mottar finansiering av internationella givare. Detta hjälpte att skapa ett brett och mätbart civilsamhälle baserat på professionalism, institutionalism som är levande, aktivt och viktigast av allt, påverkar politiska processer och för fram rösterna från de grupper de jobbar för.

Det har dock skett en minskning av civilsamhällets utrymme under de senaste åren på grund av statens fientliga retorik mot icke-statliga organisationer. Det förekommer fall där myndigheter riktar sig mot och trakasserar vissa mänskliga rättighetsgrupper, journalister och advokater. Det råder fortfarande straffrihet då myndigheter använder sig av misshandel och tortyr och det finns inte heller någon rättvisa för offrena från den etniska konflikten som ägde rum juni 2010. Människorättsaktivisten Azimjon Askarov avtjänar ett livstidsstraff fast att FNs kommitté för mänskliga rättigheter uppmanade Kirgizistan att släppa honom fri i 2016. Förutom detta är Mihra Rittman, Centralasienforskarer och direktör av Bishkek Human Rights Watch nekad inresa i landet.

Våld i nära relationer är ett utbrett problem. 2017 antogs en ny lag om förebyggande och skydd för de som fallit offer för våld, lagen saknar dock mekanismer för verkställning och det råder därför en brist på tjänster så att våldsoffer kan få tillgång till skydd och rättvisa. Pressen att hålla ihop familjen tillsammans med stigmatisering, ekonomiskt beroende och rädsla för repressalier från våldsutövaren hindrar kvinnor från att söka hjälp.

HBTQ+ personer i Kirgizistan utsätts för misshandel, utpressning och diskriminering från både statliga och icke-statliga aktörer. Det finns ett utbrett straffrihet för dessa agerandet mot just denna grupp. Under de senaste två åren har parlamentet övervägt ett HBTQ+ lagförslag som skulle förbjuda propaganda av icke-heteronormativa relationer och syftar till att tysta alla som vill diskutera dessa former av relationer. Lagförslaget är fördömt av det internationella samfundet samt det lokala civilsamhällets aktivister. Lagförslaget ligger dock fortfarande under övervägande i parlamentet och har fått särskild uppmärksamhet till följd av att demonstrationerna den åttonde mars för internationella kvinnodagen 2019 inkluderade deltagare från HBTQ+ rörelserna.

I augusti 2015 blev Kirgizistan medlem av Eurasiska ekonomiska unionen, en gemensam marknad för fem stater i Europa och Asien, unionen är kritiserad för att den möjliggör för Ryssland att utöva ett ökat inflytande inom regionen.

Bishkek Feminist Initiatives

Bishkek Feminist Initiatives (BFI) är en feministisk aktivistgrupp, vars arbete baseras på principerna kollektiv emancipation, solidaritet, ömsesidigt stöd, jämlik beslutsfattande, och ickevåld.

BFI kan beskrivas som en gemenskap av aktivister som skapar, underhåller och delar på ett gemensamt utrymme. Kollektivet bildades 2012 och har varit baserat på vad de helt enkelt kallar för "huset" sedan 2014.

Detta hus är BFI:s hjärta och hemvist. Envåningshuset är belägen på en lugn sidogata nära Bishkeks centrum, och är omgiven av lummiga fruktträd. Stället är till för organisering, utbyte och utbildning; för att mötas, stötta varandra och reflektera över det gemensamma aktivistarbetet. Här finns det ett bibliotek, en gemensam odlingslott och utrustning för att visa film.

Det livliga aktivitetscentret har varit utgångspunkten för många framgångsrika offentliga aktioner och nya initiativ. Den åttonde mars 2016, exempelvis, samlades BFI tillsammans med andra grupper utanför presidentkansliet i en fredlig ockupation för att markera den internationella kvinnodagen.

Utöver kollektivets offentliga protestaktioner och kampanjer är det egentligen de dagliga processerna av att bygga en feministisk gemenskap som de anser vara det viktigaste i sitt arbete. I linje med den feministiska devisen att det personliga är politiskt -och med inspiration från gräsrotsorganiseringsformer -finns det ett starkt fokus på arbetsprocessen, istället för endast resultatet. Det betyder att feministiska

praktiker och värderingar som ömsesidig respekt, delat ansvar och kollektiv frigörelse genomsyrar all aktivitet på huset. En av de största utmaningarna för lokala kvinnor i allmänhet och feminister i synnerhet är bristen på platser att samlas fritt. Kaféer, torg, och parker är vanligtvis mansdominerade, samtidigt som restauranger är alltför dyra för de flesta. BFI-huset är ett försök att erbjuda dem som saknar privilegiet att samlas på andra håll, en trygg plats.

Det långsiktiga målet med arbetet är att stärka och utveckla den feministiska gemenskapen i Bishkek, på själva huset så väl som på andra platser i staden. Huset har redan gett upphov till ett flertal initiativ som är semi-autonoma från kärngruppen, och som agerar i enlighet med sina egna feministiska perspektiv. Detta innefattar feministiska föräldargrupper, läscirklar och konstnärliga initiativ, samt gruppen Girl Activists of Kyrgyzstan, som du kan läsa mer om i deras porträtt.

BFI har varit en av Centralasiengruppernas närmaste partners i Kirgizistan sedan 2013. Tillsammans har flera olika satsningar genomförts - till exempel kampanjer, utbildningar och feministiska konstprojekt.

Följ BFI på facebook (inlägg på engelska och ryska): @bishkekfeminists

Aktivister inom BFI i demonstrationståget på den internationella kvinnodagen, den 8:e mars 2016 i Bishkek.

Hösten 2016 arrangerar BFI tillsammans med HBTQ+ organisationen Labrys ett transfeministiskt musikläger.

Väggarna runt trädgården som omger BFI:s hus är prydda med feministisk graffiti.

"Genom att leva feminismen i våra praktiker och interaktioner, istället för att bara förespråka den, hoppas vi att inspirera fler att komma ut och bli medvetna feminister."
- aktivist i BFI.

Center for Protection of Children

Center for Protection of Children är en icke-statlig organisation som ger praktiskt stöd och bedriver påverkansarbete för utsatta barn i Kirgizistan.

Upplösningen av Sovjetunionen innebar en försvagad offentlig sektor och statliga tjänster under 1990-talet. En konsekvens av utvecklingen i Kirgizistan var ökat barnarbete, fattigdom och hemlöshet. *Center for Protection of Children* startades 1998 i Bisjkek som ett svar på denna kris och verkade då genom att hjälpa hemlösa barn som arbetade på stadens bazaarer. Till en början handlade det om att hjälpa barnen med deras mest grundläggande behov genom att exempelvis servera gratis mat från ett mobilt kafé. Gruppen insåg med tiden att barnen hade andra akuta behov såsom sjukvård. Eftersom gruppen saknade kunskap och resurser att bistå barnen med andra behov började de även jobba med påverkansarbete.

Mycket av deras politiska påverkansarbete har haft som mål att uppnå lagändringar som gäller intern migration i Kirgizistan. Majoriteten av de utsatta barn som centret möter idag är barn från de många bosättningsarna av interna migranter som finns i utkanten av Bisjkek. En av organisationens största framgångar på nationell nivå hittills har varit reformen om skolgång som kom 2008. Reformen gjorde det enklare för barn som inte är registrerade på sin bostadsort att börja skolan.

Vid sidan av att driva på och hjälpa staten att leva upp till sina förpliktelser, arbetar *Center for Protection of Children* även med att stärka utsatta barn och deras familjer och uppmuntra dem att själva kräva sina rättigheter. En av deras senaste framgångar har varit att det 2015 upprättades en skola i den informella bosättningen Dordoi i Bisjkek. Tack vare organisationens mediakontakter kunde föräldrar från bosättningen samla in över 2.000 namnunderskrifter från invånarna i området och på så vis få regeringen att åta sig att bygga en skola.

Center for Protection of Children har sedan 2001 kombinerat hållbart socialt arbete med krav på systemförändring och empowerment av utsatta, men det var först nyligen som de började beskriva sina verksamheter som Rättighetsbaserat arbete (RBA) inom den internationella utvecklingskontexten. Med fokus på att stärka personer i utsatta positioner att själva kräva sina rättigheter -som i fallet med namninsamlingen ovan -är organisationens metod ett exempel på hur RBA kan tillämpas i praktiken.

Följ Center for Protection of Children på facebook (inlägg på ryska):
@CenterForTheProtectionOfChildren

“Vi tillämpar ett holistiskt synsätt där vi samtidigt som vi ger direkt och praktiskt socialt stöd till barn, arbetar för strukturell förändring.”
- Mira Itikeeva, Chef för Center for the Protection of Children.

Med stöd från Center for Protection of Children organiserade invånarna av bosättningen Dordoi en insamling av namnunderskrifter som ledde till att en skola byggdes för deras barn.

Systemet för registrering av interna migranter i Kirgizistan

Under Sovjettiden var intern migration strikt reglerad och medborgarna förväntades vara registrerade på den ort där de bodde. I likhet med de flesta andra forna Sovjetstater, var dessa lagar något som Kirgizistan sedan ärude vidare. Svårigheten att registrera sig på en ny ort innebär att många nekas tillgång till offentliga tjänster såsom sjukvård och utbildning. När Sovjet upplöstes började människor flytta från landsbygd och in till städerna. Stora delar av befolkningen hamnade då i en situation där de exkluderades från de mest grundläggande statliga tjänsterna.

Nazik Kyz

Nazik Kyz är en aktivistgrupp av unga kvinnor med funktionsvariationer, som arbetar för att stärka tjejer och kvinnor som likt dem i sin vardag möter och kämpar mot diskriminering och otillgänglighet.

Av de uppskattningsvis 168.000 människor med funktionsvariationer som bor i Kirgizistan är 60% kvinnor. Då varken arbetsmarknad eller allmänna platser i städer är tillgänglighetsanpassade tvingas många att spendera mycket tid i sina hem, beroende av sina släktingars välvilja och hjälp. Det statliga stödet är mycket lågt och den enda möjligheten att få en personlig assistent är att hitta och anställa en på egen hand. Många tjejer och kvinnor berövas ett liv där de kan bestämma och förverkliga sig själva eftersom de inte har möjlighet att bidra till familjens ekonomi. De uppfattas som en skam för sin familj och blir fråntagna sina sexuella och reproduktiva rättigheter. För tjejer och kvinnor med funktionsvariationer anses det opassande att ha ett kärleksliv eller skaffa barn, ofta även av sina egna gynekologer.

Det finns ett flertal grupper i landet som företräder personer med funktionsvariationer och deras rättigheter men Nazik Kyz är den enda organisationen som fokuserar på sexuell hälsa och reproduktiva rättigheter för unga kvinnor. En del av organisationens arbete består av att nå ut till unga kvinnor med funktionsvariationer. Detta innebär att hålla i olika seminarier på teman som självbestämmande och sexualitet och att organisera sommarläger vid Issyk Kul sjöns stränder. Med övningar som innehåller frågor om relationer, sexuell hälsa och onanitips, bryter de med bilden av personer med funktionsvariationer som oskyldiga, icke-sexuella offer som saknar egen vilja. Nazik Kyzs årliga sommarläger har de senaste tre åren haft ett deltagarantal på ca 30 tjejer per år. Målet med deras arbete är att stärka unga kvinnor med funktionsvariationer för att kunna skapa hälsosammare förhållande till deras egna kroppar, och uppmuntra dem att lyssna på sina begär. Eftersom anställning är en nyckelfaktor för att bli självständig och oberoende har ett av Nazik Kyzs största projekt

varit att tillverka modeaccessoarer i en egen syateljé. En kollektion av tygpåsar prydda med feministiska budskap, sydda av medlemmar och sålda i några av Bisjkeks kaféer, har varit framgångsrika nog för att kunna betala verkstadens hyra.

Gruppens andra huvudfokus är att förändra samhällets syn på funktionsvariationer. Ett av Nazik Kyzs mest lyckade projekt på detta område har varit realityprogrammet Real Girls, som producerades i samarbete med Rentgen Media med stöd från Internews Network och tevebolaget NTS. I första säsongen av programmet, som hade premiär i juni 2016, får tittarna möta flera olika kvinnor med funktionsvariationer. Genom att visa hur de lever, arbetar och älskar, vad de drömmer om och vilka dagliga utmaningar de möter, vill programmet lära allmänheten om verkligheten för unga kvinnor med funktionsvariationer i Kirgizistan.

Väskorna producerade av Nazik Kyz.

Några medlemmar i Nazik Kyz i deras ateljé.

“Att vara en ung kvinna i Kirgizistan är inte lätt, men att vara en ung kvinna med funktionsvariation är en ständig kamp.” - Ukei Muratalieva, medlem i Nazik Kyz.

Bir Duino

Bir Duino ("En värld") är en av Kirgizistans mest etablerade människorättsorganisationer, med fokus på olika områden såsom kvinnors rättigheter, migranternas rättigheter och rättsväsendet.

Efter Sovjetunionens upplösning utvecklade Kirgizistans civilsamhälle många statligt oberoende och icke-kommersiella organisationer med olika allmännyttiga mål. En av de idag mest välkända och härdade av dessa grupper är *Bir Duino*, som växte ur anti-korruptionsrörelserna i början av 2000-talet. Organisationens mål är det fullständiga förverkligandet av de medborgerliga, politiska, kulturella och ekonomiska rättigheterna. Metoderna *Bir Duino* använder i sitt arbete är bland annat bevakning, analys och påverkansarbete, men även folkbildande verksamheter och sociala projekt, som aktivt inkluderar unga personer och marginaliserade grupper.

Sedan 2007 har ett av *Bir Duinos* största återkommande arrangemang varit Annual International Documentary Film Festival on Human Rights. Där visas dussintals filmer från Kirgizistan och resten av världen. Bland de över 500 besökarna på premiären förra året fanns aktivister, beslutsfattare, och utländska hedersgäster, som deltog i premiärkvällen och passade på att mingla med varandra i den informella atmosfären. Efter huvudevenemanget i Bisjkek organiseras mindre versioner av festivalen runtom i landet, i regionala center så väl som i småbyar. Minglet på filmfestivalen gör det möjligt för aktivisterna, byråkraterna och politikerna att mötas och bygga broar. Nätverkandet kan bli avgörande i andra sammanhang, när gruppens arbete krockar med de mäktigas intressen.

En av frågorna som *Bir Duino* under 2016 fokuserat mest på är fallet Azimjon Askarov. Han är en ledarfigur inom rörelsen för den etniska minoriteten uzbekers rättigheter, och har varit en av Kirgizistans mest kända politiska fångar. Askarov blev under tveksamma omständigheter arresterad och dömd för att enligt uppgift ha

uppviglat folk till hat. Det skedde under en period av svåra våldsamma sammandrabbningar mellan uzbeker och kirgizer som ägde rum i södra delar av landet i 2010. Eftersom dessa händelser är mycket känsliga i landets politiska medvetenhet har *Bir Duinos* engagemang i fallet Askarov lett till att de utsatts för trakasserier från statliga organ, som huvudsakligen består av etniska kirgizer.

Enligt HBTQ-aktivister i landet är *Bir Duino* dessutom en av de få etablerade människorättsgrupper som inte är rädda för ett principiellt ställningstagande för HBTQ-personers rättigheter, exempelvis vad det gäller förslaget om att införa homofobisk lagstiftning i Kirgizistan.

Utsattheten som principfasta människorättskämpar som *Bir Duino* upplever blev nyligen demonstrerad när landets president Almazbek Atambayev i ett tal offentligt smutskastade bland annat organisationens grundare och ordförande Tolekan Ismailova som utländsk agent och orosstiftare.

Följ Bir Duino på facebook (inlägg på engelska och ryska): @bir.duinokyrgyzstan

Bir Duinos årliga International Documentary Film Festival on Human Rights är ett utrymme för civilsamhället och beslutsfattare att mingla.

Bir Duinos ordförande Tolekan Ismailova.

Girl Activists of Kyrgyzstan

Girl Activists of Kyrgyzstan är en grupp feministiska tonåringar som jobbar för att stärka andra tjejers och unga kvinnors plats i samhället.

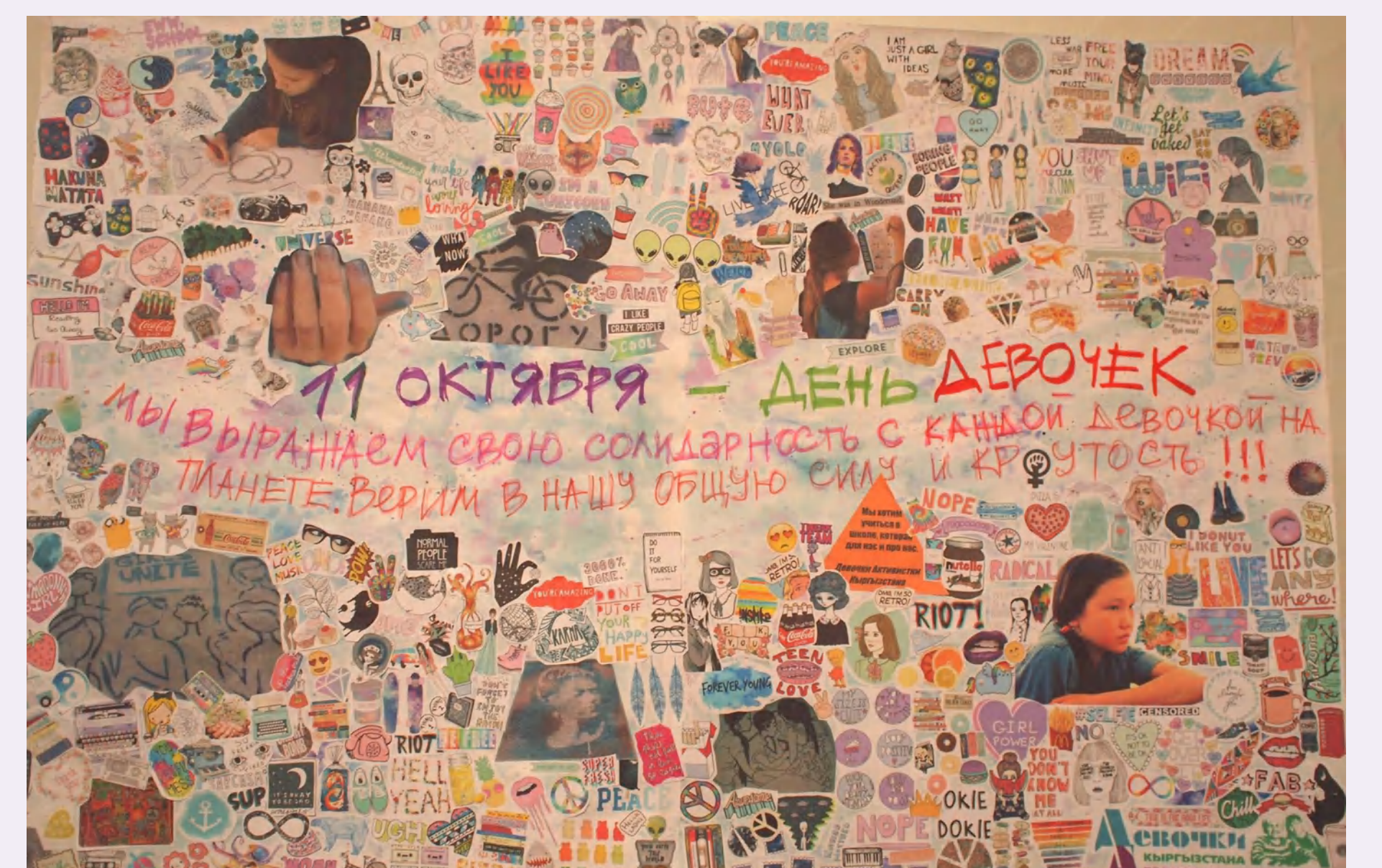
Organisationen, vars mest utmärkande egenskap är att den består endast av tonåriga tjejer under 18 år, är ett av initiativen som föddes ur Bishkek Feminist Initiatives sociala center. Gruppen grundades 2013 när ett gäng tjejer som hade lärt känna varandra på ett sommarläger med tema kvinnors rättigheter bestämde sig för att fortsätta träffas regelbundet. Senare samma år döpte de sig till *Girl Activists of Kyrgyzstan* och flyttade in i BFI:s hus.

Tjejaktivisternas första projekt var att publicera en samling vardagsberättelser från tjejer runtom i landet på en blogg. Sedan dess har tjejerna lärt sig att ansöka om projektfinansiering och hur projekt initieras, och har även skickat delegater till internationella konferenser i regionen. Några av deras huvudämnen är könsrelaterat våld, diskriminering i utbildning och inskränkningar av rörelsefriheten som många tjejer upplever.

Sedan gruppens grundande har *Girl Activists of Kyrgyzstan* organiserat ett flertal uppmärksammade projekt och kampanjer som haft till mål att stärkatjejer och få ut deras röster i den offentliga debatten. Under våren 2015 organiserade de i samarbete med Centralasiengrupperna en rad serieteckningsworkshops för tjejer, genomfört av det svenska feministiska seriekollektivet Dotterbolaget. Andra höjdpunkter har varit produktion och spridning av flera musikvideos där traditionella musikstycken har ändrats så att de främjar gruppens emancipatoriska budskap. En av gruppens medlemmar har i dessa sammanhang använt sin talang för att framföra det kirgiziska nationaleposet Manas -någonting som är så unikt utmanande att det anses vara förbehållet mycket aktade manliga utövare. Att på det vis "hacka" och använda sig av några av de mest ikoniska kirgiziska kulturskatter i kampen för jämställdhet utmanar patriarkala strukturer som ofta försvaras i traditioners namn.

"Vi är det första initiativet av sin art - av och för tonåringar - och det är vi stolta över." - Daria Kasmamytova, en av grundarna till Girl Activists of Kyrgyzstan.

När tjejerna inte är upptagna med projekt så träffas de ungefär 15 nuvarande aktiva medlemmarna, på det sociala centret som är deras högkvarter för att pyssla, läsa texter tillsammans, planera för framtiden eller helt enkelt hänga.

I början av 2016 tilldelades de Stars Foundations "With and For Girls Award" för sina insatser.

Följ Girl Activists of Kyrgyzstan på facebook (inlägg på engelska och ryska):
@devochkiaktivistki

Arysh

Arysh är en organisation av interna migranter och invånare i informella bosättningar i Bisjkek som jobbar för att bekämpa den strukturella diskriminering som de utsätts för.

Arysh har jobbat med frågor kring informella bosättningar av interna migranter sedan gruppen först tog form som en lös sammanslutning av fem personer i 1999. Den numera officiella organisationens fyra strategiska mål är:

- 1. Att förbättra statliga tjänster såsom vård, utbildning, och socialtjänst för oregistrerade migranter.**
- 2. Att lyfta levnadsstandard och inkomstnivå i informella bosättningar.**
- 3. Att reformera av Kirgizistans diskriminerande folkbokföringssystem.**
- 4. Att bevara biokulturell mångfald som traditionella kunskaper och praktiker.**

Organisationen bedriver politiskt påverkansarbete, exempelvis genom att arbeta för en förenkling av folkbokföringssystemet gentemot det statliga folkbokföringsverket (GRS) och Bisjkeks stadshus. De ser sig själva främst som en gräsrotsorganisation och känner sig mest hemma i kvarteren som de jobbar med. Hälften av gruppens åtta anställda bor i informella bosättningar och alla spenderar den största delen av sin tid på gatorna i möten och samtal med invånarna.

En viktig aspekt av Aryshs filosofi är inte att lösa problem åt folk. Istället anser de gemensam självhjälp och kollektiv självtillit som sina viktigaste rättesnören. Som en del av detta tillväga-gångssätt har Arysh lyckats ge upphov till ett flertal mobila insatsgrupper som är aktiva i olika bosättningar. Insatsgrupperna är oberoende av organisationen och erbjuder invånarna hjälp med alltifrån hur man legaliserar ett hus byggt utan tillstånd till att upprätta små jordbruksprojekt som växthus på bakgårdar.

Arysh är stolta över att bidra till självorganiseringen av interna migranternas gemenskaper. En konsekvens av vardagsarbetet i bosättningarna är en ökad mobiliseringspotential under valrörelser. Rösterna från de informella bosättningarna är därför mycket svåra att ignorera och det är lättare för invånarna att få sina rättigheter respekterade.

Arysh hoppas på att så småningom expandera till resten av landet och bli oberoende av externa givare.

Följ Arysh på facebook (inlägg på ryska och kirgiziska): @Arysh.kg

"Ingen trodde att interna migranter, med olika regionala ursprung och världsåskådning, skulle någonsin organisera sig själva - men det var just det vi gjorde." - Mamatkul Aidaraliev, Aryshs ordförande.

Novi Ritm

Novi Ritm ("Ny rytm") är en ungdomsorganisation baserat i Kirgizistans näst största stad Osj, som jobbar med främjandet av demokrati, jämlikhet, rättvisa och hållbarhet i samhället.

Organisationen föddes ur ett initiativ som hade till syfte att skapa en mötesplats för personer med olika bakgrund. Som en indirekt respons på de så kallade "Junihändelserna" som ägde rum i juni 2010, då hundratals dödades i etniska sammandrabbningar i Osj, började ett gäng ungdomar samlas regelbundet. De skapade en mötesplats där unga personer kunde lära känna varandra oavsett sin etniska bakgrund, kön, utbildningsnivå, eller språk. Denna informella miljö formaliserades 2014 under namnet *Novi Ritm*. Gruppen har sedan dess koncentrerat sig på att aktivera ungdomar i frågor kring konfliktförebyggande arbete, mänskliga rättigheter, och jämställdhet.

Det rymliga huset där *Novi Ritm* har sitt kontor och den gröna trädgården som omger det fungerar som utgångspunkt för de workshops, seminarier, utbildningar och kampanjer som gruppen ständigt ordnar.

I många avseenden präglas *Novi Ritms* verksamheter av Rättighetsbaserat arbete (RBA). Till exempel följer utbildningarna som de anordnar en princip som kallas för "train the trainers". Tanken är att dela kunskap och färdigheter på ett sätt som gör det möjligt för deltagarna att i sin tur föra de vidare till andra. Genom att på så sätt stärka ungdomar vill *Novi Ritm* plantera frön som så småningom leder till strukturella förändringar och förbättrar samhället på lång sikt.

Även organisationens strukturer eftersträvar en sådan utveckling. Genom att undvika onödig byråkrati och hierarkier maximeras inkludering och tillgänglighet. *Novi Ritm* låter nya medlemmar starta egna initiativ och byter årligen ordförande. På så sätt sprids ansvaret och erfarenheter av ledarskap istället för att centraliseras. Arbetet i *Novi Ritm* genomsyras av deltagande och demokratiska principer som säkerställer att *Novi Ritms* långsiktiga mål är identiska med dess medel.

"Problemet finns i människors huvud - de är mycket misstänksamma mot främmande personer. Novi Ritms arbete växte ur en längtan efter ett utrymme där olika personer kunde prata med varandra."

- Aida Ahmedova, en av grundarna till Novi Ritm.

Ett särskilt framgångsrikt exempel av *Novi Ritms* arbete har varit Girls Group, en arbetsgrupp som fokuserar på hur könsstereotyper inskränker tjejers och unga kvinnors möjligheter till att leva sina liv i Kirgizistan. De belyser normer och könsroller som anses vara självklara och uppmuntrar tjejer och unga kvinnor att organisera sig och konfrontera könsrelaterad diskriminering och våld. Ett av gruppens projekt har varit produktion av en video där pojkar och män uppmanar andra män att ta en ställning mot könsrelaterat våld.

Novi Ritm är en av Centralasiengruppernas närmaste partners i Centralasien. Organisationerna har samarbetat sedan *Novi Ritm* ännu inte hade formaliserat sig som en icke-statlig organisation; en process som CAG underlättade. Partnerskapet har också omfattat aktivistutbyten, gemensamma utbildningar och andra former av ömsesidigt stöd.

Labrys

Labrys är en av Kirgizistans främsta stödgrupper för HBTQ+ rättigheter.

Labrys grundades av en grupp lesbiska och bisexuella kvinnor och transmän 2004 efter att några av dem blev utvisade från ett café i Bisjkek på grund av att en av kvinnorna, som firade sin födelsedag, kysste sin kvinnliga partner. Några av dem hade tidigare haft regelbundna men mindre formella möten på ett aktivitetshus. Där tittade de på film, utbytte information och lärde sig hur man jobbar med påverkansarbete. Upplevelsen vid caféet övertygade dem att bli aktiva på riktigt.

Sedan starten har Labrys arbete omfattat ett brett spektrum av verksamheter. En del av deras arbete består av att erbjuda HBTQ+ gemenskapen i Kirgizistan rådgivning, psykologiskt stöd och hjälp med vårdrelaterade problem, exempelvis med att hitta en tillförlitlig läkare. Organisationen arrangerar också seminarier för HBTQ+ personer där de kan få hjälp med att acceptera sig själva och för deras föräldrar, som kan lära sig att acceptera sina barn. Dessutom genomför Labrys utbildningar i ledarskap och aktivism som bidrar till att HBTQ+ gemenskapen i landet stärks i sin kamp mot homo-och transfobi.

"Tenderness is not propaganda"

En tuff men särskilt värdefull form av stöd som Labrys erbjuder är omedelbart bistånd till HBTQ+ personer som utsatts för godtyckliga frihetsberövanden av homo-eller transfobiska poliser. Det är inte ovanligt att gruppen behöver skicka ett par aktivister till polisstationer mitt på natten för att bistå den anhållna personen med juridiskt och emotionellt stöd. Ofta resulterar dessa insatser i att personen släpps.

Samtidigt jobbar Labrys med myndigheterna och yrkesgrupper såsom läkare för att förebygga diskriminering, stigmatisering och homo-och transfobiskt våld. En av gruppens viktigaste påver-kanssatsningar har varit att lobba för en reform som tillåter transpersoner att ändra kön i ID-handlingarna utan att först behöver genomgå dyr korrigering kirurgi.

"Vårt arbete visar folk att HBTQ+ personer inte är ensamma, att det finns någon som försvarar dem." - Aktivist i Labrys.

Försöken att skapa kontakter med myndigheterna och förbättra deras strukturer är inte enkla. Tjänstemän ignorerar eller förnekar existensen av HBTQ+personer i Kirgizistan. Samtidigt hotar lagförslaget om att införa en hårdare version av den ökända ryska "gay-propaganda"-lagen att förankra homofobi även i Kirgizistans lagstiftning. Labrys har varit en drivande kraft i sammanslutningen av grupper som offentligt bekämpar detta förslag. Labrys jobbar även med att stötta syskonorganisationer i andra centralasiatiska samt vissa östeuropeiska länder, och fungerar som en resurs i uppbyggandet av stödstrukturer och nätverk för politisk påverkan.

Följ Labrys på facebook (inlägg på engelska och ryska): @LabrysKG

Eftersom aggressiv homofobi dominerar i den offentliga debatten har Labrys använt sig av graffiti på Bisjkeks trottoarer för att nå ut till allmänheten. Här står det "Vi existerar".

Folkrörelsen för skydd av låntagares rättigheter

Folkrörelsen för skydd av låntagares rättigheter är en unik och omtvistad rörelse, som förenar folk runt om i landet som är skuldsatta till följd av mikrolån.

Skuldproblematiken är mycket allvarlig i Kirgizistan. Uppskattningsvis finns det omkring 400.000 låntagare i landet, 80% av dem från landsbygden och majoriteten av dem är kvinnor. Det står inte klart exakt hur många av dessa som har svårt att betala av sina lån, men enligt *Folkrörelsen* handlar det sig om över 100.000. Situationen är ett resultat av en boom i mikrolånsbranschen, som likt den välkända modellen av Grameen Bank i Bangladesh, syftar till att minska fattigdom genom att ge människor mikrolån. Modellen bygger på idén om att förenklad tillgång till sådana lån skapar möjligheter för människor att på egen hand skapa sin framtid som egenföretagare, och på så vis göra de fattiga självständiga från korrupta regeringar och befria kvinnor från patriarkala traditioner. Denna modell introducerades i Kirgizistan under övergången till kapitalism på 1990-talet och har sedan dess blomstrat tack vare en avreglering av mikrolånbranschen.

Oavsett hur framgångsrik eller misslyckad mikrolånsmodellen varit i andra sammanhang har den för många personer i Kirgizistan endast förstärkt fattigdomen. Detta är ett resultat av brister inom mikrolånsmodellen i kombination med en specifik ekonomisk utveckling.

Till att börja med är det vanligt att akut fattiga låntagare tar lån som en kortsiktig överlevnadsstrategi istället för att använda det som startkapital för att lansera egna företag. Myndigheterna harbristande insyn i branschen och många av låneinstitutionerna granskar knappt sina klienter för att säkerställa att de har en chans att återbetala sina lån i tid. Samtidigt är räntan på lånen ofta så hög som 40 procent. I många fall är utsikterna för att låntagarna kommer att betala av sina lån alltså dåliga redan från början.

Strukturell arbetslöshet och flera ekonomiska trender har dessutom förvärrat problemet. Många av de skuldsatta familjerna i Kirgizistan, är beroende av finansiellt stöd från släktingar som arbetar i Ryssland. På grund av den ekonomiska krisen i Ryssland har mycket av det stödet minskat sedan 2014. Dessutom har Kirgizistans valuta under samma period tappat kraftigt i värde så att storleken på lånen, som brukar räknas i amerikanska dollars, har vuxit.

Detta har alltså lämnat många låntagare i en situation där de står med lån de inte kan betala tillbaka. För att driva in skulder använder långivarna inte sällan hot och trakasserier. Fungerar inte dessa metoder konfiskeras till slut de skuldsattas egendom, något som resulterat i hemlöshet och även fall av självmord.

Folkrörelsen för skydd av låntagares rättigheter består av personer som själva har eller har haft skulder till mikrolånsinstitutioner. De har flera hundra medlemmar och organiserar sig regionalt. Gruppen har sysslat med påverkansarbete och medvetandehöjande arbete kring svårigheter för låntagare sedan 2012. I september samma år, byggde omkring 50 protesterande upp ett tältläger i Gorkijparken i Bisjkek för att protestera mot att människor slängts ut på gatan efter att långgivare tagit deras hem i beslag när de inte kunnat betala av sina lån. En del i *Folkrörelsens* nu dagliga arbete är att stödja låntagare som har svårigheter med att återbetala sina lån. Detta sker i förhandling med långivarna och med syftet att hjälpa låntagarna att förbättra sina lånevillkor.

Rörelsen fick nationell uppmärksamhet först nyligen när de mobiliserade omkring 600 protesterande utanför USA:s ambassad i Bisjkek den 26 maj 2016. Genom en sittblockad som *Folkrörelsen* kallade "Occupy Kyrgyzstan", hoppades demonstranterna nå ut till den amerikanska allmänheten; som de menar ovetandes deltar i deras exploatering genom den amerikanska statens finansiering av i Kirgizistan aktiva mikrolånsinstitutioner.

Demonstrationen fick en hel del uppmärksamhet i Kirgizistan och även utanför landet. Aktionen förde upp den svåra situationen för låntagare på dagordningen men bidrog även till en motreaktion. I media beskrevs demonstranterna som ekonomiskt oansvariga bråkstakar. Samtidigt ökade staten sin övervakning av gruppens medlemmar där vissa vittnat om att ha blivit förföljda av säkerhetspolisen. Gruppens utsatthet försvåras ytterligare av att många av Kirgizistans människorättsorganisationer bedömer frågan om ekonomiska skulder som ett personligt problem snarare än kopplat till mänskliga rättigheter.

Med samma tankegångar och retorik som Occupy Wall Street rörelsen, som att kalla sig själva för de 99%, har *Folkrörelsen* för skydd av låntagares rättigheter placerat sig själva i en global kamp för rättvisa på ett sätt som är unikt i Centralasien.

MoveGreen

MoveGreen är en ungdomsrörelse som arbetar med miljöfrågor. De arbetar huvudsakligen med insatser där de håller i utbildningar och uppmuntrar andra ungdomar att öka miljömedvetenheten och kunskapen om miljövänliga åtgärder i Kirgizistan. Majoriteten av **MoveGreens** aktiviteter sker i landets huvudstad Bisjkek, där rörelsen även har sitt säte. De är mest kända för de luftkvalitetssensorer som de har installerat runt om i staden.

"Bisjkek för medborgarna" är den slogan som leder organisationens aktiviteter, men enligt deras chef Maria Kolesnikova, är det snarare "Bisjkek för bilarna". I dagsläget finns det cirka 500 000 fordon i huvudstaden, med en befolkning på just över en miljon. **MoveGreen** tillkännager att bilarna har en stor inverkan på luftföroreningen, men de anser att det finns ytterligare faktorer som påverkar luften och försöker därför synliggöra dessa. Den kirgiziska staten står fast vid att beskylla medborgarna och deras bilanvändning tillsammans med de låga bensinpriserna för den dåliga luften. Rörelsen har genomfört forskning på luftföroreningarnas huvudorsaker där de identifierat att luftkvaliteten påverkas till stor grad av utsläppen från de statliga centrala uppvärmningen samt kolförbränningen och brännande av gamla däck och plast från både hushåll och företag. Resultaten av forskningen skiftade ansvaret tillbaka från medborgarna till staten.

Organisationen arbetar dessutom med att öka allmänhetens förmåga att ta miljöansvar. Då organisationen skapades fanns det redan flera andra miljöorganisationer. Grundarna av **MoveGreen** ansåg dock att det saknades ett ungdomsperspektiv och att det därför fanns ett behov att skapa en ungdomsledd miljörörelse.

Ungdomsperspektivet är fortfarande centralt i rörelsens arbete och de når ut till andra unga genom att hålla i olika former av workshops på skolor där de även uppmuntrar elever att komma med egna initiativ. Exempel på initiativ som genomförts av skolungdomar är skapandet av återvinningscentraler på skolor och att hålla "Bishkeks Fria Marknad", en loppis där individer kan byta till sig kläder och delta i en

Move Greens slogan: "Hjälp jorden - rädda miljön".

eko-tipsrunda. Eleverna får stöd av **MoveGreens** medarbetare för att genomföra sina initiativ, detta kan även röra sig om ekonomiska bidrag. Utöver detta så organiserar rörelsen också evenemang som Eco-filmer, Eco-festivaler, Eco Hackathon och "Smoggsnack" för att öka medvetenheten och nå ut till en bredare ungdomspublik.

Efter att ha arbetat med utbildning av ungdomar bestämde sig rörelsen för att utvidga sin roll till att inkludera ett policyperspektiv i arbetet. **MoveGreen** har i och med det utvecklats till en viktig länk mellan allmänheten och staten, främst på grund av deras aktiva roll inom forskning, övervakning av luftföroreningar och genom att förespråka ändringar i lagstiftningen. Rörelsen övervakar luft- och bullerföroreningarna i Bisjkek, förespråkar återvinning och kämpar emot den avskogning som sker runt om staden. Det arbete som är både deras huvuduppgift och det som de är mest kända för är övervakningen av luftföroreningar i Bisjkek, där de har installerat 22 luftföroreningssensorer runt om i staden. Den insamlade datan sprids i realtid genom appen "Aba.kg" där användarna också erbjuds rekommendationer om alternativa vägar som de kan ta och olika sätt på vilka de kan skydda hälsan. Datat samlas dessutom in och sammanställs i rapporter som delas på **MoveGreens** plattform.

Bristen på uppgifter om luftföroreningarna i Bisjkek var en av de drivande faktorerna bakom rörelsens etablering och arbete. Efter att de sammanställt sin forskning och gjort den tillgänglig så fick den viral spridning och reaktioner. Media publicerade över 150 artiklar och en enorm mängd av inlägg lades upp i

Ungdomar som deltar vid Earth Day-demonstrationer i Bisjkek.

Earth Day-demonstrationer organiserade av **MoveGreen**.

sociala medier där användare diskuterade det uppenbara miljöproblemet. Statens svar, var till en början att förneka uppgifternas giltighet samt att ifrågasätta den teknik som använts för att samla in datan. Det var dock ohållbart för dem att hålla fast vid denna inställning eftersom diskussionerna fortsatte och nu har miljöfrågorna har blivit ett vedertaget ämne.

Fyra månader efter att den första rapporten publicerades inrättade premiärministern en arbetsgrupp som inkluderade **MoveGreen**. Regeringen antog också en "5-årig plan för omfattande åtgärder för att förbättra miljön i Bisjkek". **MoveGreen** övervakar utöver sin roll i arbetsgruppen också genomförandet av denna plan.

Maria Kolesnikova konstaterar att "ibland finns det inte ett behov av innovativa miljölösningar, utan snarare ett behov av effektiva sätt att kommunicera information till människor."

Rörelsen arbetar därför hårt med att använda kreativa metoder för att nå ut till allmänheten i hur de kan skydda både miljön och hälsan. De har också försökt skapa en dialog med den privata sektorn men, det har tyvärr visat sig varit en utmaning att övertyga dem att använda miljövänliga metoder, men Maria hoppas att det snart kommer vara möjligt att även engagera företag i dessa frågor.

Tadzjikistan

Yta: 143,100 km²
Befolkning: 9,360,347
Datum för självständighet: 9 september, 1991
Huvudstad: Dusjanbe
Etniska grupper: Tajiker (80%), Ryssar (1%),
Uzbeker (14%)
Religion: Islam (96% av befolkningen)

Tadzjikerna tillhörde en del av det forntida persiska riket som styrdes av Dareios I och blev senare erövrade av Alexander den Store (333 f.Kr.), det är därför det tadjikiska språket är nästan identiskt med den persiska som talas i Iran. Regionen erövrades sedan av araber under 600- och 700-talen och det var så Islam kom till regionen. Tadzjikerna styrdes även av Uzbeker och sedan Afghaner innan territoriet erövrades av det Ryska imperiet på 1860-talet. Tadzjikistan konsoliderades 1924 till en nybildad Tadjikisk autonom sovjetisk socialistisk republik inom Uzbekistan, och först 1929 fick de status som en egen republik.

Tadzjikistan fick självständighet från Sovjetunionen 1991 och kort därefter hamnade landet i tumulter och ett inbördeskrig som varade i fem år utbröt 1992. De som demonstrerade mot den nyetablerade regeringen krävde en rättvis representation. Inbördeskriget var kaotiskt, komplext och mångsidigt och det fanns en maktkamp mellan klaner och regioner, neo-kommunister, sekulära muslimer, demokrater och intellektuella. Vissa klaner och krigsherrar anslöt sig till neo-kommunisterna och motsatte sig islamiska makten. Det var först 1997 som alla inblandade parter kunde komma överens om och underteckna ett fredsavtal som markerade slutet av kriget.

Inbördeskriget försvagade landets ekonomi och skapade oro och instabilitet som lämnat djupa ärr hos befolkningen. Människorna har därför en rädsla att vända sig emot eller protestera mot den rådande statsmakten. Presidenten Emomali Rahmon har varit vid makten sedan 1994 och styr landet under ett hårt grepp där han dikterar den bild som media får använda för

att representera honom. Sedan en ny lag som infördes 2017 finns det ett krav på att journalister ska referera till presidenten som "grundaren av freden och nationens enighet, nationens ledare, den Tadjikiska republikens ledare, Hans Excellens Emomali Rahmon".

Befolkningen är allmänt rädda att protester kan leda till ytterligare ett inbördeskrig. Enligt ICNL (International Centre for Non-for-Profit Law) är civilsamhället en av de mest dynamiskt utvecklande sektorerna i nutida Tadzjikistan. Civilsamhället genomgår dock en noggrann granskning av staten som hindrar och begränsar deras effektivitet. Enligt Human Rights Watch fortsätter situationen för mänskliga rättigheter i Tadzjikistan att försämrats på grund av pågående inskränkningar av yttrandefriheten, den politiska oppositionen och en ökad press på oberoende medier.

Tadzjikistan är det fattigaste landet i hela forna Sovjet. Ekonomin står inför stora utmaningar, där ibland ett stort beroende av de pengar som arbetskraftsmigranter skickar tillbaka från Ryssland, höga nivåer av korruption samt en aktiv droghandel som utgör en väsentlig roll i landets informella ekonomi. De viktigaste inkomstkällorna är bomull, vete, aluminiumbearbetning, gruvindustrin med ädelmetaller, export av vattenkraft samt de pengar som skickas tillbaka från de som migrerat. Tack vare sina vattenresurser har Tadzjikistan potential för vattenkraftproduktion, särskilt då de redan har världens högsta damm som tillhandahåller 98% av landets vattenbehov. Enligt Världsbanken har landet haft en årlig ekonomisk tillväxt på 7% och de senaste åren har de observerat en betydande fattigdomsminskning.

Internetåtkomst är en utmaning då staten noggrant granskar befolkningens användning av en redan långsam internetuppkoppling. Det förekommer att staten stänger ner större webbplatser såsom Google, Facebook och andra appar som används för att kommunicera. 2019 infördes ett initiativ att öka kostnaden för internet avsevärt vilket ledde till förargelser i samhället och lagen har därför inte ratificerats.

Våld i nära relationer är ett utbrett problem. Det fanns en satsning under 2015 för att arbeta med detta och det inrättades flera kvinnliga polisinspektörer som fick särskild utbildning i att integrera ett jämställdhetsperspektiv i sina arbeten. Dessa kvinnliga poliser placerades sedan ut på flera olika polisstationer. Det har emellertid rapporterats att Tadzjikistans lag från 2013 om förebyggande av våld i familjen förblir oimplementerad, vilket resulterar i att offren för våld i nära relationer fortsätter att drabbas och de får inte tillräckligt skydd.

HBTQ + individer utsätts för diskriminering och homofobi. År 2014 bad statskommittén för religiösa frågor imamer runt om i landet att predika mot "icke-heteronormativa relationer." Att bli misshandlad offentligt, möta diskriminering, bli häktad och bli utpressad av poliser är vanligt förekommande för denna grupp. Polisen arresterar regelbundet män som misstänks för "homosexuella handlingar" och anklagar dem för "moraliska brott". Under 2015 arresterades över 500 individer som misstänks vara HBTQ+ i ett led att utrota det "omoraliska beteendet" i landet.

Ghamkhori

Ghamkhori är en ideell omvårdnads-, utbildnings- och utvecklingsorganisation som är baserad i Tadzjikistans tredje största stad vid namn Kurgan-Tyube. Deras mål är att möjliggöra för utsatta delar av befolkningen att ta kontroll över sina liv.

Ghamkhoris personal arbetar med en av klienterna.

Ghamkhoris personal träffar den lokala polisen.

Kurgan-Tyube ligger tre timmar med bil söder om Dusjanbe och är tredje största staden i Tadzjikistan. Kurgan-Tyube saknar huvudstadens glitter. Många av de stora fabrikerna som brukade förse arbete under sovjettiden ligger nu i ruiner. Strömavbrott är vanliga. Många av stadens förfallna lägenhetskvarter är fortfarande fulla av skotthål från inbördeskriget. Det är i en sådan anspråkslös byggnad som Ghamkhori har sitt kontor.

”Det är inte Paris,” skrattar Bahodur Toshmatov en av Ghamkhoris grundare och nuvarande ord-förande, ”men det är här vi behövs mest. Tack vare det varma klimatet och bristen på storstadens komfort är få internationella hjälporganisationer aktiva här.” Ghamkhori startades av en grupp professionell vårdpersonal och lärare i slutet av inbördeskriget 1996 och har idag över 50 personer anställda. Bland de anställda finns pedagoger, professionell vårdpersonal, socialarbetare, agronomer och jurister. I den här delen av landet finns en väldig bredd av utmaningar och Ghamkhori driver projekt för att tackla flera olika sociala problem. Tre av de nuvarande, mest centrala projekten, handlar om Tadzjikistans arbetsmigranter, att öppna och driva ett center för barn med funktionsnedsättning samt våld i hemmet.

På grund av en dåligt fungerande ekonomi är Tadzjikistan ett av de länderna i världen som är mest beroende av penningförsändelser. Vid ett tillfälle arbetade så många som 1,5 miljoner (av landets omkring 8 miljoner medborgare) som arbetsmigranter i Ryssland. Eftersom den ryska ekonomin går dåligt är det många av de, mest unga män från landsbygden, som återvänder hem. Ghamkhori hjälper till att återintegrera återvändande migranter genom ett projekt som syftar till att hjälpa dem stå på egna ben. Det innebär hjälp att starta en liten affärsrörelse eller odlingsmark. Samtidigt arbetar Ghamkhori med att sprida information om lagförändringar i Rysslands migrationspolicy för att se till att eventuella framtida migranter har en realistisk bild av sina chanser att hitta jobb där, innan de gör den dyra och potentiellt riskabla resan.

Utbildning inom jordbruk är ett av Ghamkhoris arbetsområden.

En annan av Ghamkhoris huvudprojekt är ett center för barn med funktionsnedsättning som myndigheterna i Kurgan-Tyube har anförtrött organisationen att driva. På centret får barn med alla möjliga funktionsnedsättningar genomgå yrkesförberedande fortbildning för att förberedas på ett självständigt liv utifrån det begränsade bidrag de får från staten. Utöver det erbjuder Ghamkhoris socialarbetare olika former av stöd till barnen och deras familjer för att hjälpa dem hantera det stigma som stora delar av det tadjikiska samhället förknippar med funktionsnedsättningar. Den långsiktiga visionen som anger riktningen för arbetet i centret är att förändra attityder så att målgruppen blir accepterade för dem de är – normala barn, med speciella behov.

Ett annat huvudområde för Ghamkhori är arbetet mot våld i hemmet. Organisationen driver ett kriscenter och ett skyddat boende för människor som är i behov av att komma ifrån en våldsam miljö. Antalet personer som söker skydd och den psykologiska, medicinska och juridiska, hjälp som finns där, har ökat stadigt under de gångna åren. 2016 mottog mer än 1000 enskilda individer hjälp. Enligt Ghamkhori är det här ett positivt tecken eftersom det är indikation på att våld i hemmet ses som ett allvarligt socialt problem snarare än en privatsak. Det intressanta är att det inte enbart är kvinnor som söker hjälp utan även Wmän, som är utsatta för våld av släktingar. Utöver akut skademinimering och rehabilitering av offer arbetar Ghamkhori också med familjerna, samhället och *religiösa ledare för att avnormalisera och bekämpa våld i hemmet långsiktigt.

Ghamkhori är väglett av rättighetsprinciper där hållbar social utveckling innebär att ha makt och gör det då möjligt för målgruppen att ta kontroll över sina liv, snarare än att deras problem hanteras åt dem. Ghamkhori har blivit tilldelat flera priser av lokala och nationella myndigheter för sitt arbete.

Besök Ghamkhori:s webbsida för mer information: www.Ghamkhori.tj/en

Independent Center for Human Rights Protection

Independent Center for Human Rights Protection arbetar med mänskliga rättigheter i Tadzjikistan. Organisationen kämpar mot tortyr, för att göra information tillgänglig för allmänheten samt för rättigheter för de människor som blivit borttvingade från sina hem.

Organisationen grundades 2010 och är baserad i en kontorsbyggnad i Tadzjikistans huvudstad Dusjanbe. I byggnaden finns flera av landets främsta organisationer som arbetar med rättigheter. Independent Center for Human Rights Protection har tre fokusområden: kampen mot tortyr, tillgänglighet av information för allmänheten och att hjälpa de som blivit tvångsflyttade från sina hem.

Inom kampen mot tortyr, omänsklig och förnedrande behandling är organisationen del av nätverket Coalition against torture, som består av flera grupper och individer som vill att staten antar en nolltoleranspolicy mot tortyr. Delvis på grund nätverkets arbete antog Tadzjikistan nyligen en lagändring som gör tortyr till en kriminell handling. Independent Center for Human Rights Protection koordinerar nätverkets media-arbetsgrupp och arbetar också med människor som blivit utsatta för tortyr samt omänskliga och nedvärderande behandling av tjänstemän. Organisationen representerar offer i brottsundersökningar och hjälper dem att få kompensation.

Det andra av centrets fokusområden är tillgång till information. Myndigheter i Tadzjikistan är inte alltid öppna för befolkningens rätt att få ta del av information om myndigheternas arbete. Independent Center for Human Rights Protection erbjuder därför konsultation för att hjälpa journalister såväl som civila att ta del av sådan information.

De två första fokusområdena är sådana som andra organisationer i Tadzjikistan också arbetar med. Det tredje fokusområdet, tvångsflyttningar, arbetar enbart Independent Center for Human Rights Protection med. Omfattande och problematiska tvångsflyttningar är vanliga i Tadzjikistan i dags-läget. Orsakerna till tvångsflyttning kan bland annat vara att myndigheter river gamla byggnader för att göra plats åt nya, som när människors hem är i vägen för nya förvaltningsbyggnader. Cyniskt nog använder myndigheter miljön som ett skäl att tvångsflytta människor, även i fall då familjer bott på samma plats i generationer. Människorna som blir tvångsflyttade hamnar ofta i en situation där de tvingas att flytta till andra sidan stan eller blir hemlösa eftersom de vägras en fullvärdig kompensation.

Tvångsflyttningar kan få katastrofala följder för de inblandade och är ett problem utifrån mänskliga och sociala rättigheter. "Vi är i nuläget den enda organisationen med inriktning på mänskliga rättigheter i Tadzjikistan som arbetar med både mänskliga rättigheter och sociala rättigheter som detta" säger centrets chef, Shoir Davlatova. Trots att organisationens arbete sker i motvind är det i flera fall har de lyckats säkra kompensation där det från början inte var något utlovad. En värdefull och vanlig sideeffekt av organisationens arbete med fall av tvångsflyttningar är att människors förmåga att stå upp för sig själva kommer fram. Människor som själva varit utsatta för tvångsflyttningar och blivit hjälpta av organisationen, hjälper sedan i sin tur sina grannar när de blir hotade med samma öde. I vissa fall kan aktivisterna själva driva kampen med enstaka råd från organisationens experter.

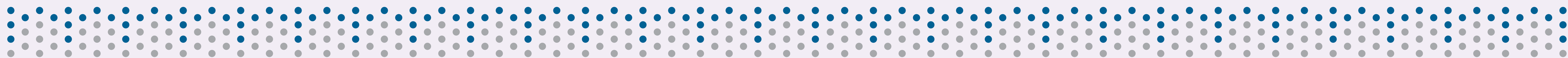
Eftersom det internationella finansiella stödet för Tadzjikistans civilsamhälle har minskat och regeringens granskningar av aktiviteterna har ökat är den utvecklingen, där vanliga människor blir mer aktiva, viktig.

Shoir Davlatova säger att "den här pågående kontakten med civila aktivister hjälper verkligen. Ju fler människor som är aktiva och engagerade desto mer resonans hos befolkningen".

Besök Independent Center for Human Rights Protection:s webbsida för mer information <http://notorture.tj/en/page/po-independent-center-human-rights-protection>

Shoir Davlatova, chef på Center for Human Rights Protection.

Light

Light är det första och enda initiativet för transpersoners rättigheter i Tadzjikistan och är organiserat av transpersoner.

Som överallt i Centralasien möter transpersoner i Tadzjikistan stigmatisering och diskriminering. I ett djupt traditionellt samhälle lever många dubbelliv och gömmer sin könsidentitet även från sina närmaste familjemedlemmar. Även om det inte är en officiell förföljelse av staten är det vanligt med utfrysning och sanktioner från andra samhällsmedborgare och statliga tjänstepersoner.

I september 2015 beslöt sig en liten grupp transpersoner i Dusjanbe för att starta initiativet *Light*, för att påverka och förbättra sina rättigheter. På en plats som Tadzjikistan innebär det många utmaningar. Utan officiell registrering kan de inte hyra kontorsplats och tvingas istället mötas hemma hos aktivister eller på allmänna platser som i parker eller på kaféer. Trots det, gör aktivisterna i *Light* vad de kan för att åstadkomma förändring och utveckling för transpersoner.

Inspirerade och stöttade av den väletablerade HBTQ-gruppen Labrys, i grannlandet Kirgizistan, har *Light* arbetat för att förbättra transpersoners situation i Tadzjikistan. Arbetet har resulterat i ett nätverk med transpersoner i andra städer, nätverk med pålitliga psykologer, gynekologer och endokrinologer samt etablerad kontakt med jurister som är villiga att försvara transpersoner som utsätts för diskriminering. På grund av mängden stigma som är kopplat till transfrågor i landet är det en svår uppgift. "De flesta jurister är väldigt oroliga" säger en av transkvinnorna som startade *Light*. "Vi känner till några vänliga jurister som är villiga att ge oss råd i hemlighet, men nästan ingen vill försvara oss offentligt i domstolen på grund av rädslan för att bli sammankopplad med oss" fortsätter hon.

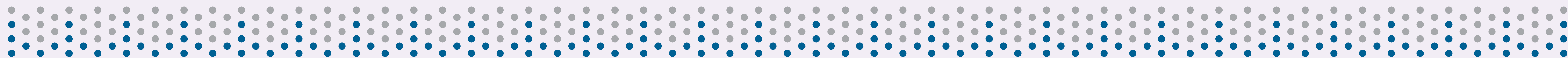

Eftersom *Light* har haft begränsat juridiskt stöd har mycket av deras arbete kommit att handla om att förbättra säkerheten för sin målgrupp. Tillsammans med likasinnade grupper från andra centralasiatiska länder har gruppen deltagit i workshops som handlar om organisations- och internetsäkerhet samt hur man kan undvika fel typ av uppmärksamhet.

På grund av den vanliga negativa attityden i samhället gentemot transpersoner måste mycket av *Lights* arbete ske i det dolda. Som ett sätt att göra sina röster hörda utan att riskera sin egen personliga säkerhet planerar *Light* nu att producera videomaterial som framhäver deras situation och som kan visas på sociala medier. "På så sätt kan vi visa att vi existerar" säger aktivisten. "Kanske kommer till och med några statliga tjänstepersoner, som vi aldrig hade kunnat träffa personligen, ta en titt och liksom notera oss i ögonvrån" säger hon med ett leende.

"Vi känner till några vänliga jurister som är villiga att ge oss råd i hemlighet, men nästan ingen vill försvara oss offentligt i domstolen på grund av rädslan för att bli sammankopplad med oss" säger en av transkvinnorna som startade Light.

Nansmit

The Association of Independent Media of Tadjikistan, Nansmit, har varit landets ledande försvarare av press- och yttrandefriheten sedan 1990-talet.

Den fattiga bergsnationen Tadjikistan är inte en lätt miljö för oberoende journalistik. Ekonomin ser olycksbådande ut och hämtar sig fortfarande från det förödande inbördeskrig som följde självständigheten. För unga människor saknas framtidsutsikter och i grannlandet Afghanistan härjar ett krig som är en grogrund för militant islamism. Porösa gränser till andra postsovetjetiska stater är en annan anledning till instabilitet. Regeringens försök att stärka de statliga strukturerna har i många fall lett till allt mer auktoritära tendenser. Det har resulterat i att oberoende journalister kommit att utsättas för ökat tryck och behovet att försvara dem är akut.

The Association of Independent Media of Tadjikistan, med förkortningen *Nansmit*, har arbetat för yttrandefrihet, media och dess representanter sedan organisationen skapades 1999. De är baserade i huvudstaden Dusjanbe. Organisationens arbete består av en mängd olika aktiviteter, bland annat bevakning, juridiskt stöd och kompetensbyggande.

En av de främsta utmaningarna för journalistiskt arbete i Tadjikistan är den konstanta risken för rättsliga efterföljder som svar på kritiska granskningar av makten. På grund av en problematisk lag om förtal kan de som vill undvika allmän kännedom om sina affärer stämma journalister som gran-skat dem. På samma gång sätter regeringen tryck på journalister genom att åtala dem för skenbart relaterade, fiktiva brott för att själva slippa undan oönskad granskning. Det här har resulterat i en utbredd själv censur bland medierna. *Nansmit* försöker hantera problemet genom att

erbjuda juridisk rådgivning och hjälp för de som åtalas för förtal och regeringens påtryckningar. *Nansmit* driver tre mobila, juridiska hjälpkliniker med bas i landets största städer Dusjanbe, Khujand och Kurgan-Tyube. Varje klinik består av en juridisk expert, flera volontärer och har varit framgångsrika i försvarandet av journalister i varje uppmärksammat fall. Organisationen hjälper också journalister på ett annat viktigt sätt, nämligen att skydda dem från repression, med andra ord regeringens övervakningar, genom att hålla kurser i digital säkerhet.

Där det är möjligt försöker *Nansmit* att samarbeta med statliga strukturer för att förbättra arbetsmiljön för journalister. Ett vanligt problem när det kommer till bevakningen av officiella ärenden är att statliga mediakontor och landets domstolar vanligtvis tillhandahåller liten del av informationen om deras verksamhet. *Nansmit* har arbetat med institutionerna för att utveckla bättre praxis som till exempel att tillåta mer grundliga frågor under statliga presskonferenser.

En internationell konferens om radikalisering, där Nansmit är medarrangörer.

En workshop i digital säkerhet, arrangerad av Nansmit.

Det huvudsakliga målet för *Nansmit*:s verksamhet är att försvara journalisters rättigheter, samtidigt som de betonar det etiska ansvaret som kommer med det journalistiska yrket. I maj 2017 deltog organisationen i ett interregionalt initiativ som förde samman inhemska journalister med deras kollegor från grannlandet Kirgizistan för att diskutera hur man kan bevaka de frekventa gränskonflikterna mellan länderna, som involverar lokalbefolkningen, utan att underblåsa spänningen.

Ett av *Nansmit*:s andra huvudsakliga mål för framtiden är att etablera ett nationellt fackförbund för journalister. Ett sådant förslag möts med oroligheter bland professionen eftersom det för tankarna tillbaka till det sovjetiska arvet. Då var det journalistiska fackförbundet statligt styrt. Istället hoppas man på att existerande fackföreningar kan gå samman till en stor, självständig kraft för oberoende journalistisk i Tadjikistan.

Följ Nansmit på Facebook (de postar på engelska, tadjikiska och ryska): @Nansmit.tj eller besök dera websida för mer information: <http://eng.Nansmit.tj/>

En del av litteraturen som är skriven av Nansmit.

Notabene

Notabene är en av Tadzjikistans främsta NGO:s som verkar för mänskliga rättigheter genom studier, analys och påverkan.

I jämförelse med Tadzjikistans centralasiatiska grannar har landet fått lite uppmärksamhet från det internationella samfundet. "Turkmenistan och Uzbekistan har fått ta emot utbredd internationell kritik för grova brott mot de mänskliga rättigheterna, Kazakstan har fått mycket uppmärksamhet för sina globala ekonomiska ambitioner och potential för investerare och Kirgizistan har setts som ett dynamiskt och intressant land" förklarar Nigina Bakhrieva. Men under de senaste åren har situationen för mänskliga rättigheter i Tadzjikistan tagit en negativ vändning och civilsamhället i landet är i stort behov av internationell solidaritet. "Vi har lyckats få mer internationell uppmärksamhet på vårt land – nyligen klubbade EU sin första resolution om situationen för de mänskliga rättigheterna i Tadzjikistan och vi hoppas att det resulterar i en konstruktiv dialog med myndigheterna" fortsätter Nigina Bakhrieva.

2009 startade Nigina Bakhrieva *Notabene*, efter att i flera år ha hanterat och startat upp olika organisationer med inriktning på mänskliga rättigheter i Tadzjikistan. Istället för att erbjuda hjälp till offer av människorättskränkningar är uppdraget att bevaka och analysera situationen. Att identifiera de viktiga problemen och hålen i lagar, policies, statens praktik och att påverka internationellt å det tadzjikiska civila samhällets vägnar.

Nigina Bakhrieva har över 18 års erfarenhet av att försvara rättigheter och hjälper därför aktörer och kollegor i civilsamhället som arbetar med olika utsatta grupper och individer med att uttrycka sitt arbete i termer av mänskliga rättigheter. Mycket arbete har till exempel gjorts för människor med funktionsnedsättningar av olika aktörer i Tadzjikistan men det är endast nyligen som detta arbete mer och mer formulerats i termer av rättigheter snarare än i termer av medicinsk eller social välfärd. Enligt Nina Bakhrieva sker en liknande övergång till ett mer rättighetsfokuserat synsätt också inom området för sexuell och reproduktiv hälsa. "Det är en väldigt viktig förändring" säger hon.

Aktörer inom civilsamhället i Tadzjikistan som arbetar direkt med marginaliserade grupper såsom personer i prostitution, drogmissbrukare och HBTQ-personer, möter ofta stigmatisering på grund av grupperna de jobbar med. Genom partnerskap med *Notabene* kan de få möjlighet att bidra till påverkansarbete inom mänskliga rättigheter utan att möta den press som annars ofta är en del av deras arbete.

Trots den positiva utvecklingen har *Notabene* och andra aktörer inom civilsamhället mött ökade påtryckningar som beror på en i Tadzjikistans tillämpning av mänskliga rättigheter. Exempelvis handlar påtryckningarna om den negativa press som NGO:s får i statligt ägda medier och som ofta anklagar civilsamhället för att underminera moraliska värden och stabilitet. De är också föremål för inspektioner av olika statliga myndigheter kopplat till ekonomi och skatter, arbetslagar och interna förfaranden. Antalet inspektioner och frånvaron av tydliga lagliga föreskrifter om hur dessa ska genomföras gör att det blir en börda för organisationer och hindrar dem från att fokusera helt på sitt arbete med mänskliga rättigheter.

I den här situationen är nyckeln solidaritet och nära samarbete mellan organisationerna i civilsamhället. *Notabene* har sitt kontor i en byggnad som huserar många av landets ledande rättighetsorganisationer som gör det möjligt för dem med spontana möten och att stötning. Ett bra exempel på styrkan i sammanhållning är Coalition against Torture där *Notabene* är en viktig medlem. "Vi är stolta över att vara medlemmar i koalitionen som har hjälpt till att säkra kompensation till offer för tortyr och att ha ändrat lagar och tillvägagångssätt för statliga myndigheter i det här området" säger Nigina Bakhrieva.

Besök Notabene:s webbsida för mer information:
<http://www.Notabene.tj/en/>

Aktionen "Say No to Torture" 2014.

Uzbekistan

Yta: 448,978 km²
Befolkning: 33,072,099
Datum för självständighet: 1 september, 1991
Huvudstad: Tasjkent
Etniska grupper: Uzbeker (81%), Tajiker (4%), Ryssar (5%)
Religion: Islam (90% av befolkningen)

Uzbekistan kan sägas geografiskt vara Centralasiens hjärta, det angränsar till samtliga andra länder i regionen och är till ytan nästan samma storlek som Sverige. Landets terräng varierar från Tian Shan-bergen i sydost och Kyzylkum-öknen i norr till den fruktbara marken i Ferganadalen i öster. Med över trettio miljoner människor, har Uzbekistan regionens största befolkning. Landet har även en rik historia och är främst känt för de historiska platserna kopplade till Sidenvägen.

Den yta som idag utgör Uzbekistan erövrades av Ryssland i slutet av 1800-talet. Det fanns uppror mot det nya styret men dessa dämpades så småningom efter revolutionen 1917 och då den uzbekiska socialistiska republiken bildades 1924. Uzbekistan var den största och viktigaste bomullsproducenten i Sovjetunionen, på bekostnad av en systematisk uttömning av vattendrag som lämnade både land och floder uttorkade samt orsakande minskningen av Aralsjön. Bomullsproduktionen hade inte enbart negativa effekter på miljön, utan den bidrog också till en dålig situation för mänskliga rättigheter där medborgare utsattes för tvångsarbete, slaveri och där barnarbete förekom.

Uzbekistan blev självständigt 1991 och styrdes därefter av den auktoritära ledaren Islam Karimov som hade makten från 1989 fram till sin död 2016. Landets ekonomi styrdes under hård kontroll av staten och var starkt beroende av exporten av bomull, gas och guld. Situationen för mänskliga rättigheter under Karimovs styre var fruktansvärd. Landet har blivit utsett till ett av de

tio länder som anses globalt vara "De värsta av de värsta" av Freedom House 2015, det har även kontinuerligt fått det sämsta tänkbara resultaten varje år sedan 2006.

Efter att landet hade styrts av Karimov i 25 år, tog den tidigare premiärministern Shavkat Mirziyoyev över makten. Maktbytet gav hopp om en positiv förändring, särskilt vad gäller ekonomisk utveckling av den stillastående ekonomin. Förändringar har skett under den nya presidenten Mirziyoyev, han har förbättrat relationerna med landets grannar och infört omfattande ekonomiska, rättsliga och sociala reformer. Detta har bidragit till att ekonomin diversifierats något och att det skett en minskning av beroendet av bomullsexporten. Den nya ledaren har även förbättrat den skrämmande dåliga situationen för mänskliga rättigheter genom att frigge politiska fångar, ta bort vissa restriktioner på yttrandefriheten och att hålla statliga institutioner till svars för deras agerande mot befolkningen. Det är därför nu möjligt för journalister att rapportera om känsliga frågor som tidigare ansågs vara tabu. Många av de positiva förändringarna har välkomnats men det finns också en baksida, det förekommer fortfarande brott mot mänskliga rättigheter, tortyr, politiska olikföretag åtalas och tvångsarbete är fortsatt utbrett. Dessutom riskerar journalister fortfarande att bli anklagade eller förföljda om de yttrar sig för kritiskt.

Tidigare fanns det strikta regler som begränsade verksamheterna av, och gjorde det svårt att registrera, icke-statliga aktörer såsom ideella organisationer. Dessa regler har nu lättats på, vilket har givit ökad frihet till individer och organisationer att mobilisera sig och bedriva verksamhet, dock kvarstår administrativa krav på att organisationer registrerar och redogör för samtliga aktiviteter de genomför. Under landets nya ledarskap togs 16 000 namn bort från en lista av 17 000 personer som är misstänkta för religiös extremism, detta har väckt hopp om en ökad religionsfrihet i landet. Det verkar dock som om det nuvarande styret är ovilliga att lyfta de stränga restriktioner mot religionsutövandet som införts av det tidigare styret eftersom de fortsätter att fängsla individer som yttrar sig i religiösa frågor.

Kvinnor i Uzbekistan nekas sin grundläggande rätt att leva ett liv fritt från våld. De nuvarande juridiska, ekonomiska och sociala strukturerna förhindrar kvinnor från att få skydd och stöd när de har blivit utsatta för våld. Avsaknaden av en nationell lagstiftning för att förebygga och hantera våld i nära relationer resulterar i att det är svårt att väcka åtal, något som även indikerar att staten inte lägger en stor vikt i dessa frågor. HBTQ+ individer utsätts för allvarlig diskriminering och homofobi. Sexuella relationer mellan två män är olagligt och de som utövar detta och blir påkomna kan straffas med upp till tre år i fängelse. Det rapporteras ofta om fall där poliser har använt sig av utpressning mot homosexuella män, där de hotas med fängelse eller att offentliggöra deras sexuella läggning om de inte betalar en viss summa.

Ilkhom

När teatern *Ilkhom* öppnade sina dörrar för första gången 1976 var det Sovjetunionens enda självständiga teater. Efter Uzbekistans självständighet har institutionen, som en del av Tasjkents kulturella scen, varit en knutpunkt för kritiskt och högkvalitativ kreativ produktion. Teatern fortsätter att locka teaterälskare från hela regionen.

Under Sovjettiden var Tasjkent, Uzbekistans huvudstad, en bra plats för kreativa sinnen som ville påverka statens hårt dragna gränser. Kreml var långt borta och byråkraterna i Moskva var inte så medvetna om vad som hände på det centralasiatiska slättlandskapet. 1976, mitt i stagnationsperioden som rådde under Brezjnev, bestämde en ung regissör vid namn Mark Weil att göra det till synes omöjliga. Med en grupp lokala teaterstudenter grundade han den första självständiga sovjetiska teatern. Teater *Ilkhom* blev snabbt legendarisk över hela landet för sina unika och vågade produktioner som ofta tog upp politiskt och socialt känsliga teman. Teatern lockade till sig teaterentusiaster från Moskva och Sankt Petersburg. Korridoren som leder till teaterns största scen är fortfarande fylld av mängder med kärleksbudskap och beundran som skrivits ner av fans under åren.

Mycket har hänt sedan dess. När Sovjetunionen upplöstes var det många före detta sovjetstater som utvecklade en blomstrande och oberoende kulturell scen. Självständiga Uzbekistan förblev en auktoritär regim. Än idag är *Ilkhom* den enda självständiga teatern i Uzbekistan. Mot alla odds står teater *Ilkhom* starkt, även efter den stora förlusten när grundaren Mark Weil blev mördad 2007. Enligt statliga tjänstemän var det religiösa fundamentalister som mördade Weil eftersom de var upprörda av hans arbete. "Mark Weil var en mästare på innovationer och en sann Tasjkent-patriot. Hans död är verkligen en tragedi" säger Nikita Makarenko, en av musikerna på *Ilkhom*. "Han är omöjlig att ersätta, verkligen, och många tänkte att utan honom kommer *Ilkhom* vara tvungen att stänga sina dörrar" drar Nikita sig till minnes "men *Ilkhom* fortsatte och fortsätter hans arbete".

Ordet "Ilkhom" är uzbekiska för "inspiration". Efter 2011 har det inneburit att inkludera även andra konstformer och *Ilkhom* är idag hem för även musiker och bildkonstnärer. *Ilkhom* är en viktig mötesplats och knutpunkt för Tasjkents oberoende och kreativa själar. Föreställningarna är ofta slutsålda och publiken består av människor i alla åldrar.

Ilkhom stöds av dedikerade vänner men kämpar fortfarande. Regeringen tolererar generellt den frisinnade miljön på teatern. Några föreställningar har tidigare behövt ändras för att tillåtas av de statliga byråkraternas som varit missnöjda med det stötande språk som man använt. Finansieringen är också ett problem. Eftersom *Ilkhom* inte får något finansiellt stöd från regeringen har personalen andra jobb för att kunna försörja sig. Uzbekistans ryska diaspora håller på att migrera och det påverkar *Ilkhoms* publik eftersom kärnan av publiken är av rysk etnicitet.

Trots de många utmaningarna är Nikita optimistisk. "Det finns nu flera verkligen starka kreativa kollektiv som försöker överträffa varandra. Det har lett till riktigt stora publikskaror och hjälper oss finansiellt," säger han.

"Om du vill göra din grej, bli produktiv kreativt, utan att behöva ha att göra med massa byråkrati, är det här stället att vara på," säger Nikita Makarenko.

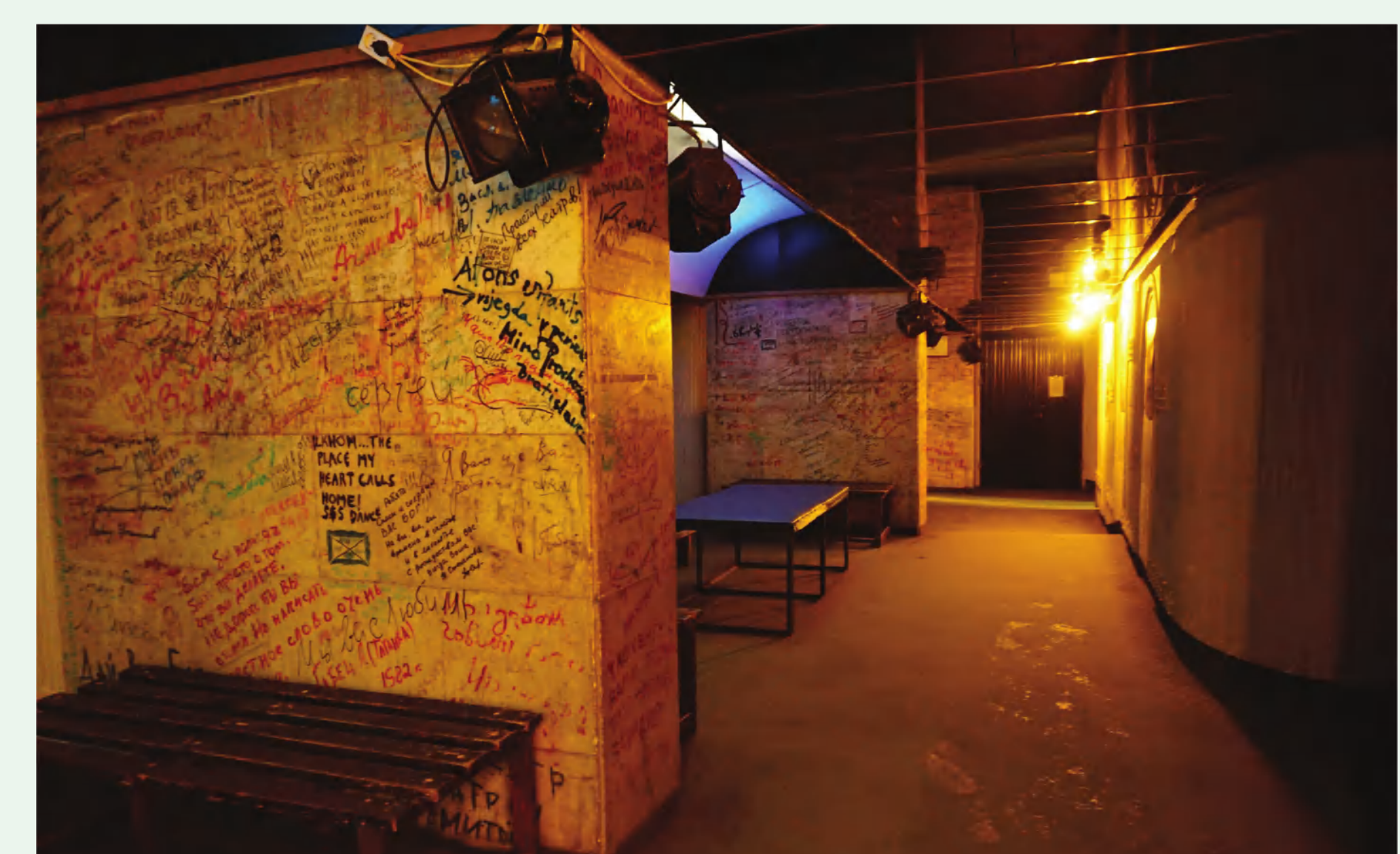
Följ Ilkhom Theatre på Facebook (de postar på engelska, uzbekiska och ryska): @ilkhom.theatre eller besök dera websida för mer information: <http://ilkhom.com/en>

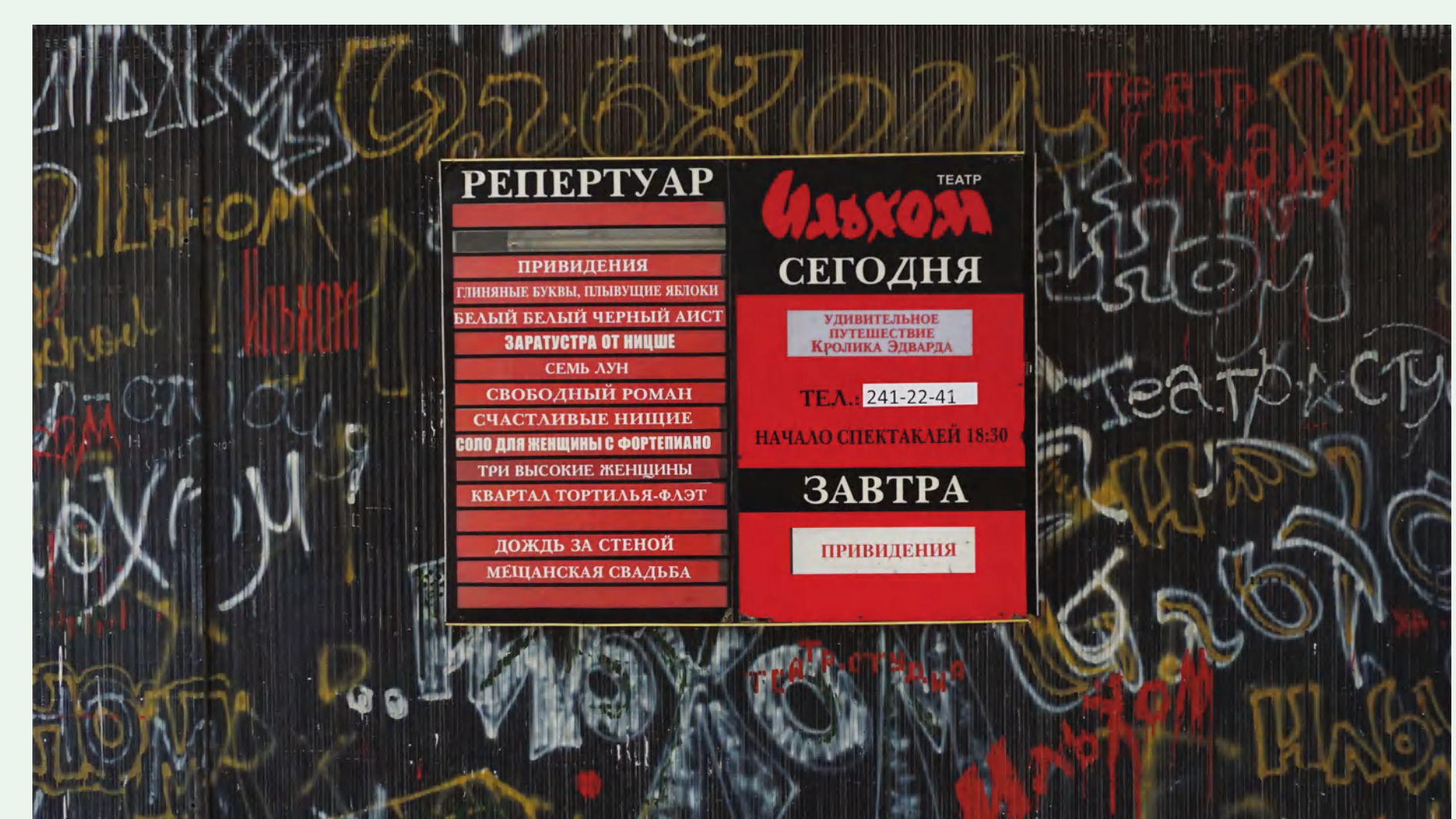
Aulidne Mark Weil, Teater Ilkhoms grundare, i teaterns lobby.

Teater Ilkhom, i Tasjkent.

Under åren har fans lämnat sina spår på väggarna på Teater Ilkhom.

Kommande föreställningar.

Hayot Center

En organisation som tror på ett inkluderande samhälle som ett verktyg för utveckling och positiv förändring.

Det finns många omständigheter som påverkar levnadsstandarden för barn och ungdomar med särskilda behov. Att ha juridiskt skydd är avgörande men även omgivningens uppfattningar och attityder har en stor inverkan i dessa individers vardag. Sociala faktorer som okunnighet, fördomar och rädsla bidrar till en ökad isolering för dessa personer, särskilt i Uzbekistan. "Många familjer döljer sina barn med särskilda behov då de uppfattar det som att barnen ger 'skam' till familjen" säger centrets chef Rano Khalilova, och betonar vikten av Hayot center och liknande verksamheter.

Hayot Center har sedan 1999 varit verksamma med att öka allmänhetens medvetenhet om levnadsförhållandena för människor med särskilda behov och att bidra till en mer positiv bild i hur de framställs i media. Fall där barnen far illa och blir marginaliserade kvarstår i många sociala cirklar. Vissa skolor vägrar att ta emot barn som har lättare hörsel- eller synnedsättning. Hayot Center har genom ett projekt finansierat av Europeiska Unionen lyckats överföra 136 barn från särskolor till offentliga skolor i staden Samarkand. De arbetar dessutom med att främja ökad inkludering i skolor och anser att detta är en av deras viktigaste uppgifter. För att uppnå en ökad mångfald säger Rano Khalilova: "är det viktigt att arbete i nära kontakt med lärare, där de först måste dekonstruera sina fördomar om barn med funktionsnedsättningar och sedan utrustas med kunskap och verktyg att skapa inkluderande och respektfulla lärandemiljöer i sina klassrum." Centret har hittills utbildat över 100 lärare i en sådan satsning.

Barn och föräldrar leker leken: "Hitta din mammas hand!"

Förutom att se till att barn med särskilda behov kommer till rätta i deras formella lärande uppmuntrar centret även dem till en aktiv fritid genom att erbjuda aktiviteter vid ett konstnärligt utvecklingscenter för barn. Centret erbjuder barnen en trygg miljö där de kan släppa fram sina förmågor och talanger. Det viktigaste med aktiviteterna är att de hjälper att bygga upp barnens självkänsla och egenvärde.

I vissa familjer behandlas barn med särskilda behov ibland annorlunda än andra barn, de kan t.ex. få mindre uppmärksamhet, en sämre uppföstran och inte lika mycket uppmuntran som andra. Det var just därför centret skapade en föräldraklubb, som erbjuder föräldrar en plattform för att utbyta erfarenheter och ge varandra stöd. Centret organiserar dessutom föräldraseminarium med specialister så att de bättre kan förstå sina barns behov och kommunicera med dem.

Samtliga aktiviteter drivs av 12 aktiva medlemmar som engagerar ideellt sig i centret utanför sina ordinarie sysselsättningar. De gör så då de är övertygade om att

"Ett inkluderande samhälle ger större makt".

* Här betraktas barn som alla personer under 18 år.

En promenad i parken som anordnats av Hayots Parent Club.

Barn som leker på det konstnärliga utvecklingscentret.

Anställd Rano Khalilova med deltagaren Buned. Buned önskar bli byggarbetare i framtiden och ägnar sin fritid till att titta på hus som byggs.

Nemolchi.UZ

Ett volontärsstyrt initiativ som arbetar med att öka medvetenheten samt lyfta problemen med könsbaserat våld i Uzbekistan. Initiativet skapades självständigt men det upptäcktes fort att det fanns liknande initiativ med samma namn i Kazakstan, Kirgizistan och Tadzjikistan. Namnet "Nemolchi" betyder "Håll inte tyst" på ryska och det används för att uppmuntra kvinnor att tala ut. Trots likheten i namn, arbetar de olika initiativen på egen hand men de har skapat ett nätverk för att byta idéer och erfarenheter.

Fram till nyligen saknades det tillgänglig statistik på våld nära relationer i Uzbekistan. Landet kännetecknas för sitt auktoritära styre och samhället följer tydliga hierarkier och är patriarkalt. Våld i nära relationer har därför förblivit ett ämne som endast diskuteras privat. Samhället har även en avsaknad av nationell lagstiftning som fördömer könsbaserat våld, i synnerhet våld i nära relationer, våldtäkt, sexuella övergrepp och sexuella trakasserier vilket ökar kvinnornas utsatthet och lämnar dem oskyddade och i det tysta när det sker övergrepp.

Grundaren till initiativet Irina Matvienko ville ge röster till de kvinnor som utsätts för övergrepp och det var just därför hon skapade en plattform på sociala medier där kvinnor kan mötas och dela, lära sig och ge stöd till varandra. Till en början agerade initiativet informativt där de ville nå ut till allmänheten för att belysa det könsbaserade våldet i Uzbekistan.

"Globalt har jag sett en ökad diskussion om våld mot kvinnor men i Uzbekistan kan det vid enstaka tillfällen publiceras en artikel om ett fall som chockar allmänheten men som inte på något sätt hänvisar till de problem som finns med könsbaserat våld. Fastän att kvinnor blir utsatta för våld dagligen och det finns överallt i samhället" säger Irina Matvienko.

Det var på grund av denna frånvaro som Irina bestämde sig för att skapa en plattform genom att öppna en Facebook-sida i juli 2017 trots att hon inte hade registrerat detta initiativ som en organisation. Hon är medveten om de tuffa administrativa hinder som en måste överkomma för att registrera en ideell organisation i Uzbekistan.

Eftersom öppna diskussioner om våld i hemmet fortfarande var socialt stigmatiserade i Uzbekistan, beslutade Irina att förbli anonym under projektets första sex månader. Först efter att presidenten själv erkände problemet med våld i hemmet i landet kände hon sig säker att avslöja sitt namn. Hon började med att dela historier från Internet som är kopplade till Uzbekistan och artiklar om våldsfrågor. Det tog lite tid tills en grupp av något informerade följare bildades som visste om begrepp som sexism och skuldbeläggning av offren.

Vid ett tillfälle i början av initiativet var det en kvinna som listade punkt för punkt samtliga situationer av sexuella övergrepp som hon hade varit med om. Listan var så pass omfattande att responsen från vissa användare var: "Om allt detta skett just henne, så måste hon på något sätt ha provocerat fram det.". I respons till denna situation uppmanade sidans administratör att etablera regler vad gäller nedsättande och kritiska kommentarer av individer och dess berättelser, även i de fall de är anonyma. Personen som delar ett inlägg får välja om de önskar få förslag eller stöd av användarna. Om de önskar få förslag ska de använda sig av hashtaggen "sovet" (råd). Administratörerna för sidan ansvarar därefter att reglerna efterföljs och övervakar därför aktivt kommentarer och diskussioner, om de uppdagar något som bryter mot reglerna så tas det bort omedelbart. Detta har ökat känslan av trygghet och möjliggjort att människor starkt engagerar sig i gruppen och i vissa fall även väljer att dela sina berättelser i sina namn.

Internationell solidaritet mellan Irina Matvienko och Joyce Godio som precis avslutat en utbildningsinsats om mänskliga rättigheter.

I början av projektet skickade flickor och kvinnor in sina berättelser via Facebook men de har ändrat detta så att de nu även kan skicka in dem helt anonymt via ett onlineformulär med bara en fritextruta att fylla i. Det blev till följd av detta en drastisk ökning av antalet berättelser som mottogs av Nemolchi-projekt där hundratals berättelser skickades in. Det finns en grupp av frivilliga redaktörer som ser till att berättelserna publiceras, de har noterat att vissa berättelser går tillbaka till sovjettiden och de tror att delningen av ens upplevelser, även online, kan ha en tereapeutisk effekt.

Civilsamhället är hårt reglerat i Uzbekistan trots att det skett mindre reformer under ledarskapet av landets andra president som kom till makten 2016. Irina Matvienko tänker därför registrera initiativet som en mediaorganisation eftersom hon tror att medierna är mindre reglerade. Dessutom vill hon öppna en webbsida och skapa innehåll på uzbekiska så att de kan nå ut till ett större antal kvinnor, särskilt de som inte pratar ryska. Det krävs finansiering för att uppnå dessa ambitioner, något som är svårt att få i Uzbekistan.

Irina Matvienko är grundaren av Nemolchi samt medlem av en nationell kommission för bekämpningen av människohandel och tvångsarbete.

Time of Wonders

En av de största ungdomsrörelserna i Uzbekistan som uppmuntrar och stödjer ungdomar att initiera sina egna volontärprojekt. De erbjuder även ungdomarna att vara del av ett nätverk där de kan träffa andra frivilliga från olika delar av världen. De projekt som volontärer kommer på är ofta kopplade till aktuella samhällsproblem som de identifierat, ämnena varierar dock beroende på volontärens eget intresse. En volontär genomförde ett projekt som var inriktat på att hjälpa de områden som drabbats av Aralsjökrisen.

Aralsjön var tidigare världens fjärde största sötvattensjö, belägen mellan Kazakstan i norr och Uzbekistan i söder, nu är den en av världens största miljökatastrofer. Sjön bildades av vattnet som rinner in och slås samman från de två floderna, Amu Darya och Syr Darya. Det som har orsakat att sjöns vattenmassa har krympt drastiskt är att vattnet från floderna avleddes som del av en irrigationsstrategi att förvandla det omgivande ökenområdet till bomullsbruk och för andra grödor. Detta var till följd av den jordbrukspolitik som infördes under Sovjetunionen. Denna irrigationsstrategi förstörde Aralsjön och nu återstår endast en tiondel av dess ursprungliga storlek och den har dessutom delats i två. På den uzbekiska sidan har den östra delen torkat upp och nu kvarstår endast en liten remsa av sjön i den västra delen. Den uzbekiska delen av Aralsjön ligger i Karakalpakstan, en autonom region som har drabbats hårdast av de de förödande miljökonsekvenserna som krisen har orsakat. Effekterna av vattenuttömningen syns också i Khorezm-regionen vid Aralsjöområdet, där de är starkt beroende av vattnet från floden Amu Darya. Det har även visat sig att vattnet i regionen är förorenat med höga halter av mineraler, konstgödsel och gifter, vilket givetvis har en negativ påverkan på lokalbornas hälsa.

Azam är volontär och här pratar hen med studenter i Khorezm-regionen

Time of Wonders tror på vikten av bygga nätverk, både nationellt och internationellt och därför möjliggör och uppmuntrar de sina deltagare att delta i evenemang som "Forum for Volunteers" som anordnas i Moskva. Azam, är en av organisationens volontärer som deltog vid forumet i Moskva, där han blev förvånad över att träffa Robert, en utlänning som är kunnig och bekymrad över Aralsjökrisen. Azam som aldrig tidigare varit engagerad i miljöfrågor blev inspirerad och har sedan dess engagerat sig i ett projekt tillsammans med Robert som jobbar på 'World Aral Region Charity'. Azam har även blivit uppmuntrad till att arbeta med de miljöutmaningarna som Uzbekistan står inför.

Från andra sidan Atlanten fortsätter Robert och Azam att diskutera hållbara lösningar på de problem som orsakats av krisen i Aralsjön. De samlar även in pengar för att förverkliga sina idéer. Trots de administrativa svårigheter som kan uppstå att ta emot donationer från USA har de lyckats och de samlar även in bidrag i Uzbekistan genom lokala betalningssystem som 'Click' och 'Payme' där lokalbor kan lämna donationer genom att använda hashtaggen 'help2aral'. Genom de medel som de samlat in har de installerat ett dropplinjebevattningsystem för att använda sig av vattnet på ett effektivare sätt. De inrättade dessutom tre omvända osmosfilter för att rengöra saltvattnet nära skolorna för att förhindra anemi, som är ett utbrett problem bland barn på landsbygden. Varje skolbarn och låginkomstfamiljer får dagligen 2 liter rent vatten. Resterande lokalbor kan köpa vatten för 50 uzbekiska soms (0,05 kr), vilket ligger under marknadspriset. Detta betalningssystem upprättades för att säkerställa projektets hållbarhet och en lokal organisation har anförtratts med att samordna detta och upprätthålla underhållet av filterna.

Elever brainstormar olika sätt att de kan bevara miljön i sina samhällen.

Utbildning är också en viktig del av projektet. Miljömedvetenheten är, lika som andra länder i Centralasien, väldigt begränsad. Det är därför nödvändigt att stärka ungdomars miljömedvetenhet, både på landsbygden och i städerna och att föra samman deras röster i en enad vädjan om att förbättra miljön både regionalt och nationellt. Utbildningstillfällen ägde rum i skolor i de två regioner som är mest drabbade av Aralsjökrisen, Khorezm och Karakalpakstan. Azam som har arbetat med detta ser ett behov för en gemensam plattform för de ungdomar som är engagerade med miljöaktivism så att de kan möta, stödja och samarbeta med varandra. Azam är dessutom otroligt tacksam för de möjligheter han har fått tillgång till genom Time of Wonders och ser fram emot sitt framtida miljöengagemang och har för ambition att starta en egen ideell organisation.

Skolbarn ritat hur de visualiserar att deras liv skulle se ut om det inte skett en vattenutarmning av Aralsjön.

Aktiviteter som ökar elevernas miljömedvetenhet genomförs på en skola i Khorezm.

ECO NGO Zarafshan

ECO NGO Zarafshan är en ideell organisation som består av en grupp miljöexperter och frivilliga. De har sin bas i UNESCOs världsarvsstad Samarkand.

En utflykt till stranden av Zarafshan-floden för att samla in prover och utföra analyser av vattenkvaliteten.

En workshop med invånare på landsbygden inom projektet "Restaurering av tugai-skogar i Zarafshan River Valley - potential att bevara regionens biologiska mångfald".

En projektledare och en koordinator använder sig av en GPS för att bestämma gränserna för ett projekts territorium.

Ett decennium efter självständigheten befann sig Uzbekistan inte längre i en fas av chock och omvandling till följd av Sovjetunionens sammanbrott. Landets styre hade fastställt prioriteringar framåt och det uppenbarades att miljöforskning inte hade någon plats på agendan. Det var till och med så att ett laboratorium som ägnade sig åt att studera ytvattenföroreningar som orsakas av kvicksilver, arsenik och antimon slutade få statlig finansiering.

Det var under 2002, till följd av detta som en grupp av laboratoriets experter beslöt sig för att registrera en egen organization under namnet 'Zarafshan'. En av grundarna och nuvarande chef på organisationen, Gauhar Deusheva har bedrivit forskning på de djur och växter som drabbats av tungmetallföroreningar i området kring staden Zarafshan, vilket inspirerade namnet på organisationen. Zarafshan är en stad som ligger i mitten av Novoiy-regionen, den är mest känd som "Uzbekistans guldhuvudstad". Zarafshan översätts också från persiska som "guldspridaren." Området inkluderar även Zarafshan National Park och floden Zarafshan vilket lockar miljöexperter som undersöker hur de kan bevara landets natur.

Naturligtvis ägde organisationens första projekt rum i Zarafshan. Då genomförde organisationens experter en kemisk analys av vatten och jord och etablerade en praxis för oberoende övervakning av Zarafshan. De resultat de fick fram publicerades i form av ett 'toolkit' med rekommendationer. Det hölls även seminarier om miljöövervakning för både studenter och anställda vid olika fakultet. Seminarier av liknande karaktär och andra utbildningsinitiativ hålls regelbundet av organisationen i ett försök att öka miljömedvetenheten på både en regional och en nationell nivå. Majoriteten av organisationens aktiviteter genomförs runt om Zarafshan men de har också aktiviteter i Samarkand, där de även har sin bas.

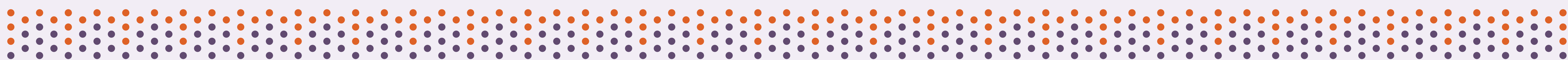

Volontärer vid Samarkands Statliga Universitets fakultet för biologi skapar en arbetsplan.

Samarkand är världskänt för sina mausoleums, moskéer och sitt arv från Sidenvägen. Det är dock lite som är sagt om områdets natursköna berg, breda dalar och tjocka tugai-skogar, som är hem till en varierad fauna och en unik flora. ECO-NGO Zarafshan bestämde sig därför för att implementera ett projekt för att främja ekoturismen i Samarkand regionen. Ekoturism är i praktiken ett ansvarsfullt sätt att resa till relativt ostörda naturområden för att utforska och upptäcka den naturliga skönheten och uppleva kulturella attraktioner som säkerställer de allmänna principerna av miljömässig hållbarhet. Den första principen är att resenären väljer ett miljövänligt transportmedel. Andra principer inkluderar sätt som resenären kan återanvända och minska sin användning av resurser och därmed orsaka minimal eller helst ingen skada på miljön. Projektets mål är att samordna och uppmuntra användningen av natur- och kulturresurser, samtidigt som vikten av att bevara dem betonas. Ekoturism bidrar också till områdets ekonomiska välbefinnande och ger därför möjlighet till lokalbefolkningen att underhålla och bevara naturen. ECO NGO Zarafshan publicerar publicerar broschyrer och genomför seminarier i Samarkandregionen för att främja ekoturism.

Skolbarn får undervisning i medicinalväxter.

Rahmdillik

Det enda härbärge i Samarkandregionen som erbjuder skydd för de kvinnor som är offer för våld i nära relationer. Organisationen styrs efter mottot *“Ett liv utan våld är ett liv i harmoni”*.

En del av de kvinnor som blivit utsatta för våld i nära relationer har begått självmord genom att tända eld på sig själva, som en ren protest. De exakta siffrorna på hur många som har begått självmord är oklart, särskilt då vissa fall är felaktigt anmälda som olyckor. Enligt Bibisora Oripova en brännskadespecialist är självmordsförsöken tydliga och de konsekvenser som de för med sig för de som överlever är skrämmande. Det är inte ovanligt att kvinnornas familjer tar avstånd från dem, vilket lämnar dem ensamma och sårbara vilket kan öka deras självmordsbenägenheten. Bibisora Oripova öppnade därför 1998 ett rehabiliteringscenter “Umid” som sedan omregistrerades till “Rahmdillik” 2006.

Antalet platser som *Rahmdillik* kan erbjuda kvinnor har ökat från 6 till 16 till 30. Organisationens arbete har också blivit mer accepterat i samhället allt eftersom centrets positiva resultat nått ut till allmänheten och genom att vissa kvinnor har valt att delat med sig av sina erfarenheter av rehabiliteringen. Förändringen i allmänhetens uppfattning har i sin tur bidragit till en förbättrad relation mellan organisationens och kommunen. Till en början var det svårt för organisationen att få tillstånd att etablera sig då kommunen ansåg härbärgets vara en plats där kvinnor uppmanades att mobilisera sig mot regimen. Men med tiden var det möjligt för organisationen att visa vad de egentligen arbetade med och dess positiva samhällseffekt. *Rahmdillik* arbetar nu i nära relation med kommunen och andra kommittéer för att öka medvetenheten om våld i nära relationer.

De kvinnor som söker sig till *Rahmdillik* får, tillsammans med sina barn, en trygg plats att bo på där de samtidigt erbjuds vård, juridiskt stöd, kontakt med psykolog samt pedagogisk hjälp. För att kunna erbjuda vård till kvinnorna har organisationen tillsammans med kvinnokommittén i Uzbekistan och andra givare, byggt ett tvåvånings medicinskt centrum som inkluderar en operationssal. På det medicinska centret erbjuds kvinnor och barn gratis läkarundersökningar och rådgivningar, det finns också möjlighet att, vid behov, få kostnadsfria rekonstruktionsoperationer på sjukhus. Organisationen riktar sig också till personal inom vården för att öka deras kapacitet att bemöta kvinnor som blivit utsatta för våld genom att hålla i utbildningar på andra medicinska center.

Utöver sitt arbete med att hjälpa de kvinnor som är offer för våld i nära relationer, försöker *Rahmdillik* ta itu med de förebyggande åtgärderna för detta samhällsproblem. Deras personal leder därför samtal om kön, stigmatisering, diskriminering och tolerans i mahallas (en tätt sammansluten form av grannsamverkan). De har även etablerat juridiska och sociala stödkontor i mahallas, särskilt de där det förekommer mer våld. De erbjuder även ett ledarskapsprogram där de utmanar fördomar om kvinnor genom att lära ut datorkunskap, språk, entreprenörskap samt yrkesutbildning. Kvinnorna får också möjlighet att starta sina egna småföretag och bli självständiga och därigenom främja socio-ekonomisk jämställdhet i sina samhällen.

